Georg Büchner

DANTONS DØD

Georg Büchner

Dantons død

Et drama

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Georg Büchner: *Dantons død* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden. Hvad angår de nyoversatte passager har oversætteren givet tilladelse til distribution af hans værk under samme licens som resten af ebogen, nemlig:

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Georg Büchner: *Dantons død* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International. As for the newly translated passages, the translator has consented to the distribution of his work under the same license as the rest of the ebook, namely:

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Personerne:

Deputerede:

Georg Danton
Legendre
Camille Desmoulins
Hérault-Séchelles
Lacroix
Philippeau
Fabre d'Églantine
Mercier
Thomas Payne

Medlemmer af Velfærdskomiteen:

Robespierre
St. Just
Barrère
Collot d'Herbois
Billaud-Varennes

Præsidenter i Revolutionstribunalet:

Hermann
Dumas

Chaumette, borgerrepræsentationens prokurator
Dillon, general
Fouquier-Tinville, offentlig anklager
Paris, Dantons ven
Simon, sufflør
Dennes kone

Laflotte
Julie, Dantons hustru
Lucile, Camille Desmoulins hustru

Grisetter:

Rosalie
Adelaide
Marion

Mænd og kvinder af folket, grisetter, deputerede, bødler osv.

Første akt

Et værelse.

Hérault-Séchelles*, *nogle damer *(ved spillebordet),* ***Julie*** *(noget borte),* ***Danton*** *(på en skammel ved Julies fødder).*

Danton

Se den smukke dame, hvor fiffigt hun håndterer kortene! Ja, sandelig, hun forstår det. Man siger, hun holder altid sin mand i hjerter, og andre altid i ruder. Hun har dårlige ben og falder let; hendes mand bærer bulerne deraf på panden, anser dem for skoldkopper og ler oven i købet. Hun kunne endog gøre én forelsket i løgnen.

Julie:

Tror du på mig?

Danton:

Hvad ved jeg det? Vi kender så lidt til hinanden. Vi er tykhuder, vi strækker hænderne ud mod hinanden, men det er forgæves møje. Vi gnider kun det grove læder af på hinanden – vi et meget ensomme.

Julie:

Du kender mig, Danton.

Danton:

Ja, hvad man således kalder at kende. Du har mørke øjne, brune lokker og siger altid til mig: Kære Georg! Men *(han peger*

på pande og øjne) der, der, hvad ligger der bag ved? – Kende hinanden? Så måtte vi bryde hjerneskallen op og plukke tankerne ud af hjernetrådene. –

En dame *(til Hérault)*:
Hvad har De nu igen for med Deres fingre?

Hérault:
Intet.

Damen:
Nå, den bevægelse med tommelfingeren er da ikke til at tage fejl af.

Hérault:
Å, ved De hvad, den ting er såmænd ganske naturlig. –

Danton:
Nej, Julie, jeg elsker dig som graven.

Julie *(vender sig bort)*:
Å!

Danton:
Nej hør! Folk siger, at i graven er der fred, og at grav og fred er ét. Når det er således, ligger jeg allerede i dit skød under jorden. Du søde grav, dine læber er dødningeklokker, din stemme min gravringning, dit bryst min gravhøj, og dit hjerte min ligkiste. –

Damen:

Tabt!

Hérault:

Det var et elskovseventyr, det koster penge som alle andre.

Damen:

Så har De, som en døvstum, gjort Deres kærlighedserklæringer med fingrene.

Hérault:

Ja, hvorfor ikke? Man vil endog påstå, at disse bliver lettest forstået. Jeg indgik et elskovsforhold med en kortkonge, mine fingre var prinser, som var forvandlet til edderkopper. De, madame, var feen; men det gik dårligt, damen lå altid i barselsseng, hvert øjeblik fik hun en knægt. Jeg ville ikke lade min datter spille således, herrer og damer falder så uanstændigt over hinanden, og straks bag efter kommer knægtene.

*(**Camille Desmoulins** og **Philippeau** kommer ind.)*

Hérault:

Philippeau, hvilke mørke øjne! Har du revet dig et hul i din røde hue? Har den hellige Jakob vist et ondt ansigt op? Har det regnet under guillotineringen? Eller havde du fået en dårlig plads ved den, så du ikke kunne se?

Camille:

Du parodierer Sokrates. Ved du også, hvad den guddommelige en dag spurgte Alkibiades om, da han en dag

fandt ham mørk og nedslået: "Har du tabt dit skjold på slagmarken? Er du blevet besejret i væddeløb eller i sværdkamp? Har en anden sunget bedre eller slået citheren bedre end dig?" Hvilken klassisk republikaner! Sæt en gang vor guillotineromantik op imod det.

Philippeau:

I dag er der atter faldet tyve ofre. Vi troede, man kun havde sendt hébertisterne til skafottet, fordi de ikke gik systematisk nok frem, måske også fordi Timandsrådet følte sig fortabt, hvis der blot en uge var mænd, man frygtede mere end dem.

Hérault:

De vil vist lave os til antediluvianere. St. Just så ikke ugerne, at vi atter krøb på alle fire, for at advokaten fra Arras kunne lave os faldhatte med genser-urmagernes mekanik og skolebænke og en gud.

Philippeau:

De ville ikke sky i den anledning at hænge endnu nogle ruller til Marats regnestykke. Hvor længe skal vi endnu være smudsige og blodige som nyfødte børn, have ligkiste til vugge og lege med hoveder? Vi må fremad: Nådesudvalget må sættes igennem, de udstødte deputerede må atter optages.

Hérault:

Revolutionen er nået til reorganisationens stadium. – Revolutionen må høre op, og republikken må begynde. – I vore statsgrundsætninger må ret træde i stedet for pligt,

velbefindende i stedet for dyd og nødværge i stedet for straf. Enhver må gøre sig gældende og kunne sætte sin natur igennem. Om han er fornuftig eller ufornuftig, dannet eller udannet, god eller ond, det angår ikke staten. Vi er alle narre, og ingen har ret til at påtrænge andre sin ejendommelige naragtighed. Enhver må kunne nyde på sin måde, dog således, at ingen nyder på andres bekostning eller forstyrrer ham i sin ejendommelige nydelse. Flertallets individualitet må åbenbare sig i statens fysiognomi.

Camille:

Statsformen må være et gennemsigtigt klædebon, et sådant, som må slutte tæt til folkets legeme. Hver svulmen af årerne, hver spænding af musklerne, hvert træk af scenerne må aftrykkes deri. Lad skikkelsen være skøn eller hæslig. Den har nu en gang ret til at være som den er, og vi er ikke berettigede til at skære dens klæder efter behag. Vi vil slå dem, som vil kaste nonnesløret over den allerkæreste synderinde, Frankrigs nøgne skuldre, over fingrene. Vi vil have nøgne guder, bakkantinder, olympiske lege, roser i håret, funklende vin, bølgende barme og melodiske læber; al den lemmeopløsende onde kærlighed! Vi vil ikke forbyde romerne at sætte sig i krogen og koge roer, men de skal ikke mere opføre gladiatorkampe for os. – Den guddommelige Epicur og Venus med den skønne bagdel må være republikkens dørvogtere i stedet for de to hellige, Marat og Chalier. – Danton! du må udføre angrebet i Konventet.

Danton:

Jeg må, du må, han må. Hvis vi lever så længe! siger de gamle koner. Om en time vil der være forløbet tres minutter. Ikke sandt, min dreng?

Camille:

Hvad mener du med det? Det følger jo af sig selv.

Danton:

Ja, det følger alt sammen af sig selv. Men hvem skal så sætte alle de rare ting i værk?

Philippeau:

Vi og de ærlige folk.

Danton:

Dette "*og*" derimellem er et langt ord, det holder os lidt langt ud fra hinanden, strækningen er lang, ærligheden taber vejret, før vi kommer sammen. Og om end! – ærlige folk kan man låne penge, man kan stå fadder hos dem og gifte sig med deres døtre, men det er også alt.

Camille:

Når du ved det, hvorfor har du da begyndt kampen?

Danton:

Folkene var mig imod. Jeg kunne aldrig se på slige spredte katoner uden at komme ud af trit. Mit naturel er nu en gang således.

(Han rejser sig.)

Julie:

Går du?

Danton *(til Julie)*:

Jeg må bort, de kvæler mig med deres politik.

(Idet han går ud:)

Mellem dør og fængsel vil jeg søge jer: frihedens statuer et endnu ikke støbt, ovnen gløder, vi kan endnu alle brænde vore fingre.

(Går.)

Camille:

Lad ham kun snakke! Tror I, han kunne holde holde fingrene fra det, hvis det kom til handling?

Hérault:

Jo, men blot til tidsfordriv, som når man spiller skak.

En gade.

Sufflør Simon. Hans kone.

Simon *(slår konen)*:

Du koblerske, du rynkede heks, du ormstukne adamsæble!

Konen:

Hjælp! Hjælp!

Folk *(som kommer løbende)*:

Skil dem ad, skil dem ad!

Simon:

Nej, lad mig, romere! Jeg vil knuse denne benrad! Du vestalinde!

Konen:

Jeg en vestalinde? Det vil jeg se, jeg!

Simon:

Så river jeg din klædning af din skulder,
nøgen i solen jeg slynger dig hen,
i hver rynke i dit legeme bor utugt, du heksekvind!

(Man skiller dem ad)

Første borger:

Hvad er der i vejen?

Simon:

Hvor er jomfruen? Tal! Nej, sådan kan jeg ikke sige. Pigen? Nej, heller ikke det! Kvinden, konen! Heller ikke, heller ikke det! Kun endnu ét navn; o, det kvæler mig! Jeg kan ikke udtale det.

Anden borger:

Det er godt, navnet ville da ellers lugte af brændevin.

Simon:

Gamle Virginius, dæk dit skaldede hoved – skandalens ravn sidder på det og hakker efter dine øjne. Giv mig en kniv, romere!

(Han falder om.)

Konen:

Ak, han er ellers en brav mand; men han kan ikke tåle meget; brændevinen gør ham lige som et ben.

Anden borger:

Så går han med tre.

Konen:

Nej, han falder.

Anden borger:

Rigtigt, først går han med tre og så falder han på det tredje, indtil det tredje selv atter falder.

Simon:

Du er en vampyrtunge, som suger mit varmeste hjerteblod.

Konen:

Lad ham bare, det er på den tid, da han altid bliver rørt; han vil nok komme til sig selv.

Første borger:

Hvad var der i vejen?

Konen:

Ser I, jeg sad der på stenen og varmede mig i solen – for vi har ingen træ, ser I –

Anden borger:

Så tag din mands næse.

Konen:

Og min datter var gået der ned om hjørnet – hun er en brav pige, som ernærer sine forældre.

Simon:

Ha, hun bekender.

Konen:

Du Judas, havde du vel et par bukser at trække på, hvis de unge herrer ikke regelmæssigt besøgte hende? Du brændevinstud, ville du ikke tørste ihjel, hvis brønden hørte op at løbe? He! Vi arbejder med alle lemmer, hvorfor da ikke også med det; hendes moder har arbejdet med det, da hun kom til verden, og det har gjort hende ondt; kan hun så ikke arbejde for sin moder med det, he? Og gør det måske også hende ondt, he? Du fårehoved!

Simon

Ha, Lucretia! En kniv; giv mig en kniv, romere! Ha, Appius Claudius.

Første borger:

Jo, en kniv, men ikke for den stakkels hore! Hvad gør hun? Intet! Hendes sult beder og tigger. En kniv for dem, der køber vore koners og døtres ære! Ve over dem, der således forfører folkets døtre! *Jeres* maver et tomme, *deres* er overfyldte, *I* har huller på trøjen, *de* har varme frakker; *I* har valne hænder, *de* har fløjlshænder. Ergo, I arbejder, *de* bestiller intet, ergo, I har erhvervet værdierne, *de* har stjålet dem, ergo, når I vil have et par skilling af jeres stjålne

ejendom må I hore og tigge, ergo: de er skurke, og man må slå dem ihjel.

Tredje borger:
De har intet andet blod i årerne end det, de har suget ud af os. Man har sagt til os: slå aristokraterne ihjel, de er ulve! Vi har hængt aristokraterne op på lygtepælene. De har sagt: Vetoet æder jeres brød! Vi har slået vetoet ihjel. De har sagt: girondisterne udsulter jer; vi har guillotineret girondisterne. Men *de* har plyndret de døde, og *vi* løber som hidtil med nøgne ben og fryser. Vi vil trække huden af skankerne på dem og lave os bukser af, vi vil smelte fedtet af dem og koge suppe af. Afsted! Slå alle dem ihjel, som ikke har noget hul på frakken!

Første borger:
Slå alle dem ihjel, som kan læse og skrive.

Alle *(skriger)***:**
Slå ihjel, slå ihjel!

(Nogle kommer slæbende med et ungt menneske.)

Nogle stemmer:
Han har lommetørklæde! En aristokrat! til lygtepælen! til lygtepælen!

Anden borger:
Hvad? Han snyder ikke næsen med fingrene? Til lygtepælen!

(Man kommer med en lygte.)

Det unge menneske:

Å, mine herrer!

Anden borger:

Her er ingen herrer! Til lygtepælen!

Nogle *(synger)***:**

De, som ligger i jorden,
af ormene ædes op,
bedre at hænge i luften
end rådne i mørken grav.

Det unge mennneske:

Barmhjertighed!

Tredje borger:

Bare en hampeløkke om halsen! Det er kun et øjebliks sag! Vi er barmhjertigere end I. Vort liv er mord ved arbejde; vi hænger i tresindstyve år og dingler i strikken; men vi vil skæres ned. Til lygtepælen!

Det unge menneske:

Nå, ja, ja, det vil dog ikke hjælpe jer til at se klarere.

De omstående:

Bravo! Bravo!

Nogle stemmer:

Lad ham løbe!

(Han løber.)

(Robespierre kommer, ledsaget af kvinder og sansculotter.)

Robespierre:
Hvad er det i vejen, borgere?

Tredje borger:
Hvad der er i vejen? Det par dråber blod fra august og september har ikke gjort folkets kinder røde. Guillotinen er for langsom. Vi trænger til en plaskregn.

Første borger:
Vore koner og børn skriger efter brød. Vi vil fodre dem med aristokratkød. Slå alle dem ihjel, som ikke har huller på frakken!

Alle:
Slå ihjel! Slå ihjel!

Robespierre:
I lovens navn!

Første borger:
Hvad er loven?

Robespierre:
Folkets vilje.

Første borger:
Vi er folket, og vi vil, at der ikke skal være nogen lov; ergo: er denne vilje lov; ergo: i lovens navn er der ingen lov mere, ergo: slå ihjel!

Nogle stemmer:

Hør Aristides, hør den ubestikkelige!

En kvinde:

Hør den Messias, som er kommet for at vælge og dømme; han vil slå de andre med sit sværds skarphed, hans øjne er valgets øjne og hans hænder er dommens hænder!

Robespierre:

Stakkels, dydige folk! Du gør din pligt, du ofrer dine fjender. Folk! du er stor. Du åbenbarer dig under lynstråler og tordenbrag. Men, folk, dine gerninger må ikke såre dig selv; du myrder dig selv i din vrede. Du kan kun falde ved din egen kraft, det ved dine fjender. Dine lovgivere våger, de vil føre dine hænder, deres øjne kan intet bedrage, dine hænder kan intet modstå. Kom med til jakobinerne. Jeres brødre vil åbne deres arme for jer, vi vil holde bloddom over vore fjender.

Mange stemmer:

Til jakobinerne! Robespierre leve!

(De går.)

Simon:

Ve mig, jeg er forladt!

(Han forsøger at rejse sig.)

Konen:

Så!

(Hun hjælper ham.)

Simon:

Ak min Baucis, du sanker kul på mit hoved.

Konen:

Stå så!

Simon:

Du vender dig bort? Ha, kan du tilgive mig, Portia? Slog jeg dig? Det var ikke min hånd, det var ikke min arm, det var vanviddet, som gjorde det.

Vanviddet var den stakkels Hamlets fjende.
Hamlet gjorde det ikke, Hamlet benægtede det.

Hvor er vor datter, hvor er min Susanna?

Konen:

Der henne om hjørnet.

Simon:

Afsted til hende! Kom, min dydige kone.

(Begge går.)

Jakobinerklubben.

En lyoneser:

Brødrene fra Lyon sender os for at udøse deres bitre uvilje for jer. Vi ved ikke, om den karre, Ronsin kørte til guillotinen på, var frihedens dødsvogn; men vi ved, at siden hin dag træder Chaliers mordere atter så fast i jorden, som om der ingen grav blev gravet for dem. Har I glemt, at Lyon i en plet på den

franske jordbund, som man kan dække med forrædernes ben? Har I glemt at denne kongernes skøge kun kan afvaske sin spedalskhed i Rhônes vande? Har I glemt, at denne revolutionære strøm må bringe Pitts flåde til at strande i Middelhavet på aristokraternes lig? Jeres barmhjertighed myrder revolutionen. En aristokrats åndedræt er frihedens rallen. Kun en fej karl dør for republikken, en jakobiner dræber for den. Det skal I vide, at finder vi ikke mere I jer den spændkraft, som fandtes hos mændene fra den 10. august, fra september og fra den 31. maj, så bliver der ikke andet for os – lige som for patrioten Gaillard, end Catos dolk.

(Bifald og forvirrede skrig.)

En jakobiner:

Vi vil drikke Sokrates' bæger med jer!

Legendre *(svinger sig op på tribunen)***:**

Vi har ikke nødig at kaste vore blikke til Lyon. De folk, der bærer silkeklæder, der kører i karet og sidder i loger i teatret, de har i flere dage båret hovederne fast på skuldrene. De er vittige og siger, at man må hjælpe Marat og Chalier til et dobbelt martyrium ved at guillotinere dem *in effigie*.

(Stærk bevægelse i forsamlingen.)

Nogle stemmer:

De er døde, deres tunge guillotinerede dem.

Legendre:

Disse helliges blod kommer over dem. Jeg spørger de tilstedeværende medlemmer af Velfærdskomiteen, siden

hvornår de er blevet så døve? –

Collot d'Herbois *(afbryder ham)*:

Og jeg spørger dig, Legendre, hvis stemme, der giver sådanne tanker luft, så de bliver levende og vover at tale. Det er på tide at rive maskerne af. Hør, årsagen anklager sin virkning, råbet sit ekko, grunden sine følger. Velfærdskomiteen forstår sig på logik, Legendre. De helliges buster vil forblive urørte, de vil, lig Medusa-hoveder, forvandle forræderne til sten.

Robespierre:

Jeg forlanger ordet!

Jakobinerne:

Hør, hør den ubestikkelige!

Robespierre:

Vi ventede kun på dette utålmodighedens skrig, som nu høres fra alle sider, for at tale. Vore øjne var åbne, vi så fjenden ruste og rejse sig: men vi har endnu ikke givet alarmsignalet; vi lod folket vogte sig selv, det har ikke sovet, det har slået på våbnene. Vi lod fjenden bryde frem af sit baghold. Vi lod ham rykke frem, så står han fri og udækket i dagens klarhed, hvert slag vil træffe ham, han er død, så snart I ser ham.

Jeg har allerede en gang sagt jer, republikkens indre fjender falder i to afdelinger, lige som to hære. Under bannere af forskellig farve og ad de forskelligste veje iler de alle mod det samme mål. Den ene af disse fraktioner er ikke mere. I dens

affekterede afsindighed søgte den at kaste de mest prøvede patrioter bort som opslidt værktøj for at berøve republikken de kraftigste arme. De erklærede guddommen og ejendommen krig for at gøre en diversion til gunst for kongerne. De parodierede revolutionens ophøjede drama for at blotstille dette ved studerede udsvævelser. Héberts triumf havde forvandlet republikken til et kaos, og despotismen havde været tilfredsstillet. Lovens sværd har ramt forræderne. Men hvad bryder de fremmede sig om det, når de får forbrydere af en anden slags til opnåelsen af det samme mål. Vi har intet gjort, skønt vi havde en anden fraktion at ødelægge.

Den er endog den mest fremragende. Den driver os til svaghed, dens feltråb er barmhjertighed! Den vil berøve folket dets våben og den kraft, som fører våbnene, for nøgent og udmattet at kunne overgive det til kongerne.

Republikkens våben er skrækken, og dens kraft er dyden – dyden, fordi skrækken uden den er fordærvelig – skrækken, fordi dyden uden den er afmægtig. – Skrækken er en udskydning af dyden, den er ikke andet end den hurtige, strenge og ubøjelige retfærdighed. De siger: skrækken er en despotisk regerings våben, *vor* ligner altså despotismen. Ja vel, men således som sværdet i en frihedshelts hånd ligner sablen i en tyrans. Regerer despoten sine dyrelignende undersåtter ved skræk, har han ret som despot. Knuser fjenderne friheden ved skræk, så har de som republikkens stiftere ikke mindre ret. Revolutionsregeringen er frihedens despotisme mod tyranniet.

Barmhjertighed med royalisterne! råber visse folk. Barmhjertighed med skurkene? Nej! Barmhjertighed med de uskyldige, barmhjertighed med de svage, barmhjertighed med de ulykkelige, barmhjertighed med menneskeheden! Kun den fredelige borger kan gøre fordring på samfundets beskyttelse!

I en republik er kun republikanere borgere. Royalister og fremmede er fjender. At straffe menneskehedens undertrykkere er nåde, at tilgive dem er barbari. Alle ytringer af en falsk følsomhed synes mig at være suk, der flyver til England eller Østrig.

Men, ikke tilfreds med at afvæbne folkets arm, søger man endvidere gennem laster at forgifte dets helligste kilder. Det et det fineste, farligste og afskyeligste angreb på friheden. Kun den mest djævelske macchiavelisme, dog – nej! jeg vil ikke sige, at en sådan plan kunne være udruget i en menneskelig hjerne! Det må ske uvilkårligt men hensigten gør intet til sagen, virkningen bliver den samme, faren er lige stor! Lasterne er aristokratiets kainsmærke. I en republik er de ikke blot en moralsk, men også en politisk forbrydelse; den lastefulde er frihedens politiske fjende, han er så meget fattigere, jo større de tjenester er, han tilsyneladende har vist den. De farligste borgere er dem, der lettere slider et dusin røde huer end udøver en god handling. I vil let forstå mig, når I tænker på folk, som ellers boede på tagkamre, og som nu kører i kareter og driver utugt med markiser og baronesser. Vi må vel spørge, er folket plyndret, eller er kongernes guldhænder blevet trykket, når vi ser folkets lovgivere gøre parade med alle de forhenværende hofsnoges

laster og al deres luksus; når disse revolutionens markiser og grever ægter rige kvinder, giver yppige gæstebud, spiller, holder tjenere og går i kostbare klæder? – Man har for kort tid siden på en uforskammet måde parodieret Facitus, jeg kunne svare med Sallust og travestere Catilina; men jeg tror ikke jeg har nødig at tegne mere, portrættet er færdigt.

Intet forlig, ingen overenskomst med de mennesker, som kun tænker på at udplyndre folket, og som havde troet, at kunne foretage denne plyndring ustraffet, for hvem republikken var en spekulation og revolutionen et håndværk! Forskrækkede ved eksemplernes rivende strøm, søger de gamle sagte at afkøle retfærdigheden. Man skulle tro, enhver siger til sig selv: "Vi er ikke dydige nok til at kunne være skrækkelige. Filosofiske lovgivere! forbarm jer over vor svaghed; jeg vover ikke at sige jer, at jeg er lastefuld; jeg vil derfor hellere sige: vær ikke grusomme."

Berolig dig, dydige folk, berolig jer, patrioter, sig jeres brødre i Lyon: lovens sværd ruster ikke i hænderne på dem, det er betroet. Vi vil give republikken et stort eksempel.

(Almindeligt bifald.)

Mange stemmer:

Leve republikken! Leve Robespierre!

Præsidenten:

Mødet et hævet.

En gade.

Lacroix. Legendre.

Lacroix:

Hvad har du gjort, Legendre? Ved du også, hvis hoveder du har knust med dine buster?

Legendre:

Nogle lapse og elegante kvinder, det er alt.

Lacroix:

Du er en selvmorder, en skygge, der har myrdet sin original og dermed dig selv.

Legendre:

Jeg forstår ikke.

Lacroix:

Jeg troede, Collot havde talt tydeligt nok.

Legendre:

Hvad gør det? Det var, som når en champagneflaske sprang. Han var atter beruset.

Lacroix:

Narre, børn og – netop! – fulde folk siger sandheden. Hvem tror du vel, Robespierre har ment med Catilina?

Legendre:

Det ved jeg ikke.

Lacroix:

Sagen er meget simpel. Man har sendt ateisterne og de ultrarevolutionære på skafottet; men folket er ikke hjulpet, det løber endnu barfodet omkring i gaderne og vil lave sig sko af aristokratklæder. Guillotine-termometret må ikke falde; endnu nogle få grader og Velfærdskomiteen kan søge sig en seng på Revolutionspladsen.

Legendre:

Hvad har mine buster med det at gøre?

Lacroix:

Indser du endnu ikke det? Du har officielt bekendtgjort kontrarevolutionen, du har tvunget Timandsrådet til energi, du har ført deres hånd. Folket er en minotaurus, som ugentlig må have sine lig, hvis det ikke skal opæde rådet.

Legendre:

Hvor er Danton?

Lacroix:

Hvad ved jeg det! Han udsøger sig for tiden den mediceiske Venus stykkevis hos alle grisetterne i Palais-Royal; han laver mosaik, som han siger. Det er en jammer, at naturen således har søndret skønheden og således i brudstykker sænket den i legemerne. – Lad os gå til Palais-Royal.

(Begge går.)

Et værelse.

Danton. Marion.

Marion:

Nej, lad mig! Således ved dine fødder. Jeg vil fortælle dig om mig!

Danton:

Du kunne bruge dine læber bedre.

Marion:

Nej, lad mig nu fortælle. Jeg er af god familie. Min moder var en klog kone, hun gav mig en omhyggelig opdragelse; hun sagde altid til mig: Kyskhed er en herlig dyd. Når folk kom i huset og begyndte at tale om et og andet, så bød hun mig gå ud af stuen; spurgte jeg, hvad folkene havde villet, så sagde hun at jeg skulle skamme mig; gav hun mig en bog at læse, så måtte jeg næsten altid springe nogle sider over. Kun Biblen måtte jeg læse, som jeg ville, der var alt helligt; men der var noget deri, som jeg ikke forstod. Jeg ville ingen spørge om det, men grublede selv over det. Så kom foråret, der foregik over alt noget omkring mig, som jeg ikke havde nogen del i. Jeg kom ind i en ejendommelig atmosfære, som næsten kvalte mig. Jeg betragtede mine lemmer, det var mig ofte, som om jeg var dobbelt og smeltede da atter sammen i et. Et ungt menneske kom på denne tid i huset. Han var smuk og talte ofte noget rent vrøvl. Jeg vidste ikke rigtigt, hvad han ville, men jeg måtte le. Min moder bad ham komme tiere, og det syntes vi begge godt om. Til sidst vidste vi ikke, hvorfor vi ikke lige så godt kunne ligge sammen i én seng, som vi kunne

sidde på to stole ved siden af hinanden. Jeg fandt mere fornøjelse deri end i hans underholdning, og jeg indså ikke, hvorfor man ville tillade mig det ringere og forbyde mig det bedre. Vi gjorde det hemmeligt, og så gik det hurtigt. Men jeg blev som et hav, der slugte alt og oprørte sig dybere og dybere. For mig var der ingen modsætning tilbage, alle mænd smeltede sammen til én krop. Sådan var min natur nu engang, og hvem kan sætte sig ud over den? Til sidst mærkede han det. En morgen kom han og kyssede mig, som om han ville kvæle mig. Han snørede sine arme om min hals, og jeg var usigelig angst. Så slap han mig, lo og sagde, at han nær havde gjort en dumhed. Lidt efter gik han, jeg vidste ikke, hvad han ville. Om aftenen sad jeg ved vinduet, jeg var i meget dårligt humør. Da kom der en mængde mennesker hen ad gaden. Børnene løb foran, kvinderne så ud af vinduet. Jeg så ned, de bar ham i en kurv. Månen skinnede på hans blege pande, hans lokker var fugtige, han havde druknet sig. Jeg måtte græde. Det var den eneste sorg, han voldte mig. Andre mennesker har hellig- og søgnedage. De arbejder seks dage og beder den syvende. De er hvert år på deres fødselsdag én gang rørte og tænker sig kun om én gang hvert nytår. Jeg forstår intet af det, jeg kender ingen forskel, ingen forandring, jeg er altid den samme, en uafbrudt længsel, et greb, en glød, en strøm. Min moder døde af sorg. Folk peger fingre ad mig, det er dumt. Det kommer ud på et, hvad man finder sin fornøjelse i, enten det er kroppe, kristusbilleder, vinglas, blomster eller legetøj. Det er den samme følelse, hvem der nyder mest, beder mest.

Danton:

Hvorfor kan jeg ikke helt fatte din skønhed, ikke helt omslutte den?

Marion:

Danton, dine læber har øjne.

Danton:

Jeg ville ønske, jeg var en del af æteren for at kunne bade dig i min flod, for at hver af mine bølger kunne bryde sig på dit skønne legeme.

(Lacroix, Adelaide og Rosalie kommer ind.)

Lacroix *(bliver stående ved døren)***:**

Jeg må le, jeg må le.

Danton *(uvilligt)***:**

Hvorfor?

Lacroix:

Jeg kommer i tanker om gaden.

Danton:

Og så?

Lacroix:

På gaden var der hunde, en buldog og en bologneser-skødehund, som pinte sig.

Danton:

Hvad mener du med det?

Lacroix:

Det faldt mig netop ind, og så måtte jeg le. Det så opbyggeligt ud! Pigerne så ud af vinduerne; man måtte være forsigtig og ikke sidde for længe i solen. Myggene driver ellers *deres* på hænderne, det fremkalder tanker. Legendre og jeg er næsten løbet gennem alle celler, nonnerne hang os i frakkeskøderne og ville have vor velsignelse. Legendre lærer en af dem disciplin, men det kommer han til at skulle faste en måned for. Her bringer vi to af præstinderne med os.

Marion:

Goddag, demoiselle Adelaide, goddag, demoiselle Rosalie.

Rosalie:

Vi har i lang tid ikke haft den fornøjelse.

Marion:

Det gør mig meget ondt.

Adelaide:

Ak Gud, vi er jo beskæftiget dag og nat.

Danton *(til Rosalie)***:**

Ej, lille ven, du har fået smidige hofter.

Rosalie:

Å ja, man udvikler sig dagligt.

Lacroix:

Hvad er forskellen mellem den antikke og den moderne Adonis?

Danton:

Og Adelaide er blevet sædelig-interessant; en pikant afveksling. Hendes ansigt ser ud som et figenblad, som hun holder for hele legemet. Et sådant figentræ på en så befærdet gade giver en kvægende skygge.

Adelaide:

Jeg ville være en landevej, hvis monsieur –

Danton:

Jeg forstår det; nu bare ikke vred, min frøken.

Lacroix:

Så hør dog; en moderne Adonis bliver ikke sønderrevet af et vildsvin, men af en so, han får ikke sit sår i låret, men i lysken, og af hans blod spirer ikke roser, men kviksølvblomster.

Danton:

Tal ikke om det, frøken Rosalie er en restaureret torso, hvorpå kun hofterne og fødderne et antikke. Hun er en magnetnål; hvad hovedpolen frastøder, vil tiltrækkes af fodpolen; midten er ækvator, hvor enhver, der første gang passerer linjen, må tage linjedåben.

Lacroix:

To barmhjertige søstre; begge tjener i et hospital – dvs. deres egen krop.

Rosalie:

De skulle skamme Dem ved sådan at bringe os til at rødme!

Adelaide:

De skulle have mere levemåde!

(Adelaide og Rosalie går.)

Danton:

God nat, I smukke børn!

Lacroix:

God nat, I kviksølvgruber.

Danton:

Det gør mig ondt; de kommer jo for deres aftensmads skyld.

Lacroix:

Hør Danton, jeg kommer fra jakobinerne.

Danton:

Ikke andet?

Lacroix:

Lyoneserne oplæste en proklamation; de mente, der ikke blev andet for dem at gøre end at indhylle sig i deres toga. Enhver satte et ansigt op, som om han ville sige til sin nabo: *Paetus*, det smerter ikke! – Legendre råbte: Man vil slå Chaliers og Marats buster i stykker. Jeg tror atter, han vil male sit ansigt rødt, han er aldeles kommet ud af *terreur*, børnene rykker ham i kjolen på gaden.

Danton:

Og Robespierre?

Lacroix:

Figurerede på tribunen og sagde, at dyden må herske ved skrækken. Jeg får ondt i halsen af disse fraser.

Danton:

De høvler brædder til guillotinen.

Lacroix:

Og Collot skreg som besat, at man måtte rive maskerne af.

Danton:

Så vil ansigterne gå med.

(Paris kommer ind.)

Lacroix:

Hvad nyt, Fabricius?

Paris:

Fra jakobinerne gik jeg hen til Robespierre; jeg forlangte en forklaring. Han søgte at sætte en mine op som en Brutus, der ofrer sine sønner. Han talte om pligterne i almindelighed og sagde, at over for friheden kendte han intet hensyn, han ville ofre alt, sig selv, sin broder, sine venner.

Danton:

Det var tydeligt; man behøver kun at vende skalaen om, så står han nederst og holder stigen for sine venner. Vi er Legendre tak skyldig, han har givet dem noget at tale om.

Lacroix:

Hébertisterne er endnu ikke døde, folket er materielt elendigt, det er en frygtelig vægtstand. Blodets skål må ikke stige, hvis Velfærdskomiteen ikke vil føres til lygtepælen; den trænger til ballast, til et tungt hoved.

Danton:

Jeg ved det – revolutionen er som Saturn, der æder sine egne børn.

(Efter en pause:)

De vil dog ikke vove det.

Lacroix:

Danton, du er en død helgen; men revolutionen kender ikke til relikvier, den har smidt alle kongernes ben på gaden og alle billeder ud af kirkerne. Tror du, man vil lade dig stå som monument?

Danton:

Mit navn! Folket!

Lacroix:

Dit navn! Du er en mådeholden; jeg, Camille, Philippeau og Hérault er også mådeholdne. Overfor folket er svaghed og mådehold ét, det slår efternølerne ihjel. Skrædderne af sektionen den røde hue ville føle hele den romerske historie i deres nål, hvis septembermanden var mådeholden over for dem.

Danton:

Meget sandt, og desuden – folket er som et barn, det må knuse alt for at se, hvad det er inden i.

Lacroix:

Og desuden, Danton, er vi lastefulde, som Robespierre siger, det vil sige, vi nyder; og folket er dydigt, det vil sige, det nyder ikke, fordi arbejdet sløver dets nydelsesorganer; det beruser sig ikke, fordi det ingen penge har, og det går ikke på bordel, forbi det lugter af sild og ost ud af halsen, og det væmmes pigerne ved.

Danton:

Det hader de nydende, som en gilding hader mændene.

Lacroix:

Man kalder os skurke og *(han hvisker Danton i øret:)* det er, mellem os sagt, så halvt om halvt sandhed. Robespierre og folket vil være dydige. St. Just vil skrive en roman, Barrère vil sy en carmagnole, Konventet vil tage blodkappen på, og – jeg ser alt.

Danton:

Du drømmer. De ville aldrig have mod uden mig, de ville ikke få nogen imod mig; revolutionen er endnu ikke færdig, de kan endnu trænge til mig, de må have mig i deres arsenal.

Lacroix:

Vi må handle.

Danton:

Det vil give sig.

Lacroix:

Det vil give sig, når vi er fortabt.

Marion *(til Danton)***:**

Dine læber er blevet kolde, dine ord har kvalt dine kys.

Danton *(til Marion)***:**

At spilde så megen tid! det var umagen værd! *(Til Lacroix:)* I morgen går jeg til Robespierre, jeg vil ærgre ham, så han ikke kan tie. I morgen altså! God nat, mine venner, god nat, jeg takker jer.

Lacroix:

Pak jer, mine venner, pak jer! God nat, Danton, sov godt! Frøkenens lår vil guillotinere dig, Venusbjerget bliver din tarpejiske klippe.

(Han går.)

Et værelse.

Robespierre. Danton. Paris.

Robespierre:

Jeg siger dig, at den, der falder mig i armene, når jeg drager sværdet, er min fjende – hans hensigt gør intet til sagen; den, der forhindrer mig i at forsvare mig, dræber mig lige så godt som den, der angriber mig.

Danton:

Hvor nødværget ophører, begynder mordet; jeg ser ingen grund, der længere tvinger os til mord.

Robespierre:

Den sociale revolution er endnu ikke endt; hvem, der ender en revolution på halvvejen, graver sig selv en grav. Det gode selskab er endnu ikke død, den sunde folkekraft må indtage denne privilegerede klasses plads. Lasterne må straffes, dyden må herske gennem skrækken.

Danton:

Jeg forstår ikke ordet straf. – Men din dyd, Robespierre! – Du har ingen penge taget, du har ikke gjort gæld, du har ikke sovet ved nogen kvinde, du har altid gået i en anstændig kjole og aldrig drukket dig fuld. Robespierre, du er oprørende retskaffen. Jeg ville skamme mig ved i tredive år at løbe omkring mellem himmel og jord med det samme moralfysiognomi, blot for den usle fornøjelses skyld at finde andre slettere end mig. – Er der da intet i dig, som undertiden ganske sagte hvisker til dig: Du lyver, du lyver!?

Robespierre:

Min samvittighed er ren.

Danton:

Samvittigheden er et spejl, foran hvilket en abe piner sig; enhver pynter sig som han kan, og som det behager ham bedst. Det er vel besværet værd at ligge i hinanden i håret for, og enhver må have lov at værge for sig, hvis andre ødelægger

hans fornøjelse. Men har du ret til at gøre guillotinen til en vaskebalje for andre folks smudsige linned og benytte deres afhuggede hoveder som pletkugler Note 1) for deres smudsige klæder, fordi du altid selv har en smukt børstet frakke på? Ja, du kan værge dig, når de spytter på den eller river huller i den; men hvad angår det dig, så længe de lader dig være i fred? Når de ikke generer sig ved at gå således omkring, har du da ret til af den grund at lægge dem i graven? Er du en Himlens politisoldat? Og – kan du ikke lige så godt se til som den kære Gud, så hold dig dit lommetørklæde for øjnene.

Robespierre:
Du fornægter dyden?

Danton:
Og lasterne. Der gives kun epikuræere, nogle grove og nogle fine; Kristus hørte til de fineste; det er den eneste forskel, jeg kan finde ved menneskene. Enhver handler efter sin natur, dvs. han gør, hvad der behager ham bedst. – Ikke sandt, ubestikkelige, det er grusomt således at træde sig hælene fra sko'ne?

Robespierre:
Danton, lasterne er til sine tider højforræderi.

Danton:
Du må ikke proskribere dem for, – for Himlens skyld, det ville være utaknemmeligt, du er dem for meget skyldig – for kontrastens skyld. – For øvrigt, for at blive ved dit begreb, vor

adfærd må være til nytte for republikken, man må ikke straffe de uskyldige med de skyldige.

Robespierre:

Hvem siger, at nogen uskyldig bliver straffet?

Danton:

Hører du, Fabricius? Der er ingen uskyldige døde! *(Han går ud; idet han går ud, siger han til Paris)*: Vi må ikke tøve et øjeblik, vi må vise os!

(Danton og Paris går.)

Robespierre *(alene)*:

Gå kun! Han vil styre revolutionens heste til bordellet lige som en kusk sine dresserede hopper; de vil have kræfter nok til at slæbe ham til Revolutionspladsen. – At træde mig hælene af mine sko! – For at blive ved dine bedre begreber! – Holdt! Holdt! Er det da egentlig det? – De vil sige, hans gigantiske skikkelse har kastet for megen skygge på mig – Og hvis de havde ret? – Er det da nødvendigt således? Ja ja, republikken! Han må bort!

Ja, han må bort. Hvem som i en masse, der trænger fremad, bliver stående, gør lige så godt modstand, som den, der går imod den, han bliver trådt ned.

Vi vil ikke lade revolutionens skib strande på falske beregninger og disse folks slambunker, vi må hugge dem hånden af, der vover at holde tilbage.

Bort med et samfund, som har taget det afdøde aristokratis klæder på og arvet deres efterladenskaber.

Ingen dyd! Dyden er en hæl på mine sko! Med mine begreber! – Hvor det altid vender tilbage. – Hvorfor kan jeg ikke blive fri for disse tanker? Han peger altid dér med blodige fingre, der hen! Om jeg end svøber nok så mange klude om, så siver blodet dog igennem.

(Efter en pause:)

Jeg ved ikke, hvad det er i mig, som belyver det andet.

(Træder hen til vinduet:)

Natten snorker over jorden og vælter sig i underlige drømme. Tanker, ønsker, næppe anede, vilde og formløse, som sky kryber sammen for dagens lys, modtager nu form og dragt og sniger sig ind i drømmenes stille hus. De åbner dørene, de ser ud af vinduet, de bliver halvvejs kød, lemmerne strækker sig i søvnen, læberne mumler. – Og er ikke vor vågen en lys drøm, er vi ikke nattevandrere, er vore handlinger ikke som i en drøm – kun tydeligere, bestemtere, mere gennemførte? Hvem vil dadle os for det? I en time forretter ånden mere arbejde end vort legemes træge organisme i år. Synden ligger i tankerne. Om tanken bliver gerning, om legemet bringer tanken til udførelse, det beror på tilfældet.

(St. Just kommer ind.)

Robespierre:

Hvem er der i mørket? Lys! Lys!

St. Just:

Kender du min stemme?

Robespierre:

Ah, dig, St. Just!

(En tjenestepige bringer lys.)

St. Just:

Var du alene?

Robespierre:

Danton er lige gået herfra.

St. Just:

Jeg traf ham under vejs i Palais-Royal. Han satte sit revolutionære ansigt op og talte i epigrammer, han duttede med sansculotterne, grisetterne løb omkring efter ham, og folk blev stående og hviskede med hinanden om, hvad han havde sagt. – Vi vil tabe fordelen af et angreb. Vil du endnu tøve længere? Vi vil handle uden dig. Vi er beredte.

Robespierre

Hvad vil I gøre?

St. Just:

Vi sammenkalder Lovgivnings-, Sikkerheds- og Velfærdskomiteen til et højtideligt møde.

Robespierre:

Meget omstændeligt.

St. Just:

Vi må begrave de store lig med anstand, som præster, ikke som mordere; vi tør ikke partere dem, alle deres lemmer må

med i graven.

Robespierre:
Tal tydeligere.

St. Just:
Vi må bisætte dem i deres fulde rustning, og deres heste og slaver må vi slagte på deres gravhøje. Lacroix –

Robespierre:
En afgjort skurk, forhenværende advokatskriver, nuværende generalløjtnant af Frankrig. Videre!

St. Just:
Hérault-Séchelles.

Robespierre:
Et smukt hoved.

St. Just:
Han var et smukt malet begyndelsesbogstav i konstitutionsakten. Vi har ikke mere brug for sådanne prydelser, han skal viskes ud. – Philippeau – Camille.

Robespierre:
Også dem?

St. Just *(rækker ham et stykke papir)***:**
Det tænker jeg. Læs der!

Robespierre:

Aha, "den gamle franciskaner"! Ellers intet? Han er et barn, han har léet ad jer.

St. Just:

Læs her, her!

(Han viser ham et sted.)

Robespierre *(læser)***:**

"Denne blodmessias, Robespierre på sit Golgatha mellem de to sjakrere, Couthon og Collot, på hvem han ofrer og intet får ofret. Guillotinesøstrene står der neden for som Maria og Magdalena. St. Just ligger som Johannes ved hans hjerte og gør Konventet bekendt med mesterens apokalyptiske åbenbaringer; han bærer sit hoved som en monstrans."

St. Just:

Jeg skal få ham til at bære sit som St. Denis [Note 2)].

Robespierre *(læser videre)***:**

"Skulle man tro, at denne Messias' pæne frakke er Frankrigs ligskjorte, og at hans tynde, på tribunen spillende fingre er guillotineknive? – Og du, Barrère, du som har sagt: På Revolutionspladsen slås der mønt! Dog, jeg vil ikke tale om den gamle sæk, det er en enke, som allerede har haft en halv snes mænd, som hun har begravet halvt. Hvem kan gøre for det? Det er sådan en gave, et halvt år før døden ser han folkets hypokratiske ansigt. Hvem vil også sætte sig hen til lig og lugte til stanken?"

Altså også du, Camille! – Bort med dem! Hurtigt! Kun de døde vender ikke tilbage.

Har du en anklage færdig?

St. Just:

Det er let bestilt. Du har gjort antydninger hos jakobinerne.

Robespierre:

Jeg ville forskrække dem.

St. Just:

Det er let gjort. De dør ved måltidet; jeg giver dig mit ord.

Robespierre:

Så hurtigt, i morgen! Ingen lang dødskamp! Jeg har i nogle dage været følsom. Kun i en fart.

(St. Just går.)

Robespierre:

Ja vel, blodmessias, der ofrer og ikke bliver ofret til. – Han har forløst dem med sit blod, og jeg forløser dem med deres eget. Han har gjort dem syndige, og jeg tager synderne på mig. Han havde smertens vellyst, og jeg har bøddelens kval. Hvem har mest fornægtet sig? Jeg eller han? – Og dog er der noget naragtigt i tanken. – – Hvorfor ser vi stadig kun efter den ene? Sandelig, menneskenes søn bliver korsfæstet i os alle, vi kæmper alle i Getsemanes have i blodig sved, men derved forløser ingen nogen anden med sit blod.

Min Camille! – De går alle fra mig – alt er øde og tomt – jeg er alene.

Anden akt

Et værelse.

Danton. Lacroix. Philippeau. Paris. Camille. Desmoulins.

Camille:

Hurtigt, Danton, vi har ingen tid at spilde.

Danton *(klæder sig om)***:**

Men tiden spilder os.

Det et meget kedeligt først at trække skjorten på og dernæst bukserne, at gå i seng om aftenen og atter stå op om morgenen, at flytte den ene fod foran den anden; man kan slet ikke tænke sig, hvorledes det skal være anderledes. Det er meget sørgeligt, og at millionerne altid har gjort det således, og at millionerne atter vil gøre det således, og at vi endvidere består af to halvdele, der begge gør det samme, så at alt sker dobbelt – det er meget sørgeligt.

Camille:

Du taler meget barnagtigt.

Danton:

Døende bliver ofte barnagtige.

Lacroix:

Du styrter dig i fordærvelse ved din tøven, du river alle dine venner med dig. Underret de feje om, at det er på tide at samle sig om dig; du må opfordre så vel dem fra dalene som

dem fra bjergene. Skrig op om Timandsrådets tyranni, tal om dolke, anråb Brutus, så vil du forskrække tribunerne og samler selv dem om dig, som man truer som Héberts medskyldige. Du må overlade dig til din vrede. Lad os i det mindste ikke dø afvæbnede og nedværdigede som den skændige Hébert.

Danton:

Du har en dårlig hukommelse, du har kaldt mig for en død helgen. Du havde mere ret, end du selv troede. Jeg var ved sektionen, de var ærbødige, men som bedemænd. Jeg er en relikvie, og relikvier kaster man på gaden; du havde ret.

Lacroix:

Hvorfor har du ladet det komme dertil?

Danton:

Dertil? Ja, sandelig, det blev mig til sidst kedeligt altid at løbe omkring i den samme kjole og trække de samme folder! Det er elendigt. At være et så usselt instrument, på hvilket en streng altid kun angiver én tone! – Det er ikke til at holde ud. Jeg ville gøre mig det bekvemt, jeg har opnået det; revolutionen fatter mig i ro, men på en anden måde, end jeg havde tænkt mig.

Hvad støtter de dem for øvrigt på? – Vore skøger kan endnu tage det op med guillotinesengesøstrene; ellers ved jeg intet. Det kan man tælle sig til på fingrene. Jakobinerne har erklæret, at dyden er på dagsordenen. Cordelierne kalder mig for Héberts bøddel; borgerrepræsentationen gør bod. Konventet – det var endnu et middel! Men der var en 31. maj,

de ville ikke godvilligt vige. Robespierre er revolutionens dogme, det må ikke udslettes. Det gik heller ikke. Vi har ikke skabt revolutionen, revolutionen har skabt os.

Og – hvis det gik – jeg ville hellere guillotineres end lade guillotinere. Jeg er mæt af det; hvorfor skal vi mennesker kæmpe med hinanden? Vi skulle leve i fred med hinanden. Der blev gjort en fejl, da vi blev skabt; der mangler os noget, jeg ved intet navn for det; men vi vil ikke rive hinanden det ud af indvoldene, hvorfor skulle vi skære legemerne op for det? Men – vi er elendige alkymister.

Camille:

Mere patetisk udtrykt ville det hedde: Hvor længe skal menneskeheden i evig sult æde sine egne lemmer? eller, hvor længe skal vi skibbrudne på et vrag i ustillelig tørst suge hinanden blodet af årerne? eller, hvor længe skal vi algebraister i kød i vor søgen efter det evigt ubekendte X skrive vore regnestykker med sønderflængede lemmer?

Lacroix:

Du er et stærkt ekko.

Camille:

Ikke sandt? – Et pistolskud skralder som et tordenskrald. Desto bedre for dig, du skal altid have mig hos dig.

Philippeau:

Og Frankrig bliver hans bøddel?

Danton:

Hvad ligger der i det? Folket befinder sig ganske godt ved det! Det har ulykke; kan man forlange mere for at være rørt, ædel, dydig eller vittig, eller for overhovedet ikke at kede sig? – Om de nu dør ved guillotinen, af feber eller for altret! Det er endnu at foretrække, at de træder med lænkede lemmer bag kulisserne og i bortgangen endnu gestikulerer smukt og hører tilskuerne klappe. Det er ganske morsomt og passer for os, vi står al tid på teatret, om vi end til sidst bliver dræbt for alvor.

Det er ret godt, at levetiden bliver en smule reduceret, kjolen var for lang, vore lemmer kunne ikke udfylde den. Livet bliver et epigram, det går an; hvem har også veje og ånd nok til et epos på halvtreds eller tres sange. Det er på tide, at man drikker den smule essens, ikke af teskeer, men af likørglas, så får man dog munden fuld, ellers kunne man næppe få nogle dråber.

Endelig – – jeg måtte skrige, men det er mig for megen ulejlighed, livet er ikke det arbejde værd, man gør sig for at opholde det.

Paris:

Så flygt, Danton!

Danton:

Tager man ikke fædrelandet med ved skosålerne? – Og endelig – og det er hovedsagen: de vil ikke vove det.

(Til Camille:)

Kom min dreng, jeg siger dig: De vil ikke vove det. Farvel, farvel!

(Danton og Camille går.)

Philippeau:

Der går han.

Lacroix:

Og tror ikke et ord af det, han har sagt. Ikke andet end dovenskab! Han vil hellere lade sig guillotinere end holde en tale.

Paris:

Hvad er der at gøre?

Lacroix:

Gå hjem og lige som Lucretia studere på en anstændigere sag.

En promenade.

Spadserende.

En borger:

Min gode Jaqueline, jeg mener Korn – – jeg ville – Kor – –

Simon:

Kornelia, borger, Kornelia.

Borgeren:

Min gode Kornelia har glædet mig med en dreng.

Simon:

Har født republikken en søn.

Borgeren:

Republikken? Det lyder så almindeligt; man kunne sige –

Simon:

Det er netop det: den enkelte må underkaste sig det almindelige …

Borgeren:

Ak ja, det siger min kone også.

En gadesanger *(synger)*:

Hvad er vel, hvad er vel
alle menneskers glæde og held?

Borgeren:

Ak nej, navnet kan jeg slet ikke finde på.

Simon:

Kald ham Pike, Marat.

Gadesangeren:

Under kummer, under sorger
lever fra den årle morgen
indtil dagen er forbi.

Borgeren:

Jeg ville gerne have tre; der er dog noget godt ved tallet tre, noget nyttigt og noget fornuftigt; nu har jeg det: Plov,

Robespierre. Og så det tredje?

Simon:
Pike.

Borgeren:
Jeg takker Dem, nabo; Pike, Plov, Robespierre, det er smukke navne, det tager sig ud.

Simon:
Jeg siger dig, din Kornelias bryst bliver som den romerske ulvindes yver – nej, det går ikke, Romulus var en tyran, det går ikke.

(Går forbi.)

En tigger *(synger)***:**
"En håndfuld af jord og en lille smule mos ..." Kære herrer, skønne damer!

Første herre:
Karl, arbejd, du ser meget velnæret ud.

Anden herre:
Der! *(Giver ham penge.)* Han har en hånd som fløjl – det et uforskammet.

Tiggeren:
Herre, hvor har De Deres frakke fra?

Anden herre:

Arbejde, arbejde! Du kan få en magen til; jeg vil give dig arbejde, kom hen til mig, jeg bor ...

Tiggeren:

Herre, hvorfor har De arbejdet?

Anden herre:

Nar, for at have klæder på kroppen.

Tiggeren:

De har pint Dem selv for at have en nydelse, for sådanne klæder er en nydelse, pjalter kan også gøre det.

Anden herre:

Sikkert, ellers gik det jo ikke.

Tiggeren:

At jeg skulle være en nar. Det ene oprejser det andet. Solen skinner varmt på hjørnet, og det går ganske let.

(Synger:)

"En håndfuld af jord og en lille smule mos ..."

Rosalie *(til Adelaide)***:**

Skynd dig, der kommer soldater. Vi har ikke fået noget varme i lemmerne siden i går.

Tiggeren:

"... er på denne jord en gang min sidste lod!" Mine herrer, mine damer!

En soldat:

Holdt! hvorhen, mine børn? *(Til Rosalie:)* Hvor gammel er du?

Rosalie:

Så gammel som min lille finger.

Soldaten:

Du er meget spids.

Rosalie:

Og du er meget sløv.

Soldaten:

Så vil jeg skærpe mig på dig.

(Synger:)

Kære kristinde, kære kristinde,
gør dig skaden ondt,
skaden ondt, skaden ondt, skaden ondt?

Rosalie *(synger)***:**

Å nej, I herrer soldater
jeg det gerne vil,
gerne vil, gerne vil, gerne vil!

(Danton og Camille kommer.)

Danton:

Går det ikke lystigt? – Jeg vejrer noget i atmosfæren. Det er, som om solen udruger utugt. Skulle man ikke kunne løbe derud, rive bukserne af benene, og parre sig bagfra som hundene på gaden?

(Går forbi.)

En ung herre:

Ak, madame, en klokkes toner, aftenlyset på træerne, en stjernes blinken …

Madame:

En blomsts duft! De naturlige glæder, naturens rene nydelse!

(Til sin datter:)

Se, Eugenie – kun dyden har øje for det.

Eugenie *(kysser sin moders hånd)***:**

Ak, mama, jeg ser kun Dem.

Madame:

Du søde barn!

Den unge herre *(hvisker Eugenie i øret)***:**

Ser De der den smukke dame med den gamle herre?

Eugenie:

Jeg kender hende.

Den unge herre:

Man siger, at hendes frisør har friseret hende *à l'enfant*.

Eugenie *(ler)***:**

Onde tunger.

Den unge herre:

Den gamle herre går ved hendes side, han ser knoppen svulme, følger den ud at spadsere i solskinnet og mener, at han er den tordenregn, det har fået den til at vokse.

Eugenie:

Hvor uanstændigt! Jeg havde lyst til at rødme.

Den unge herre:

Det kunne gøre mig bleg.

(De går.)

Danton *(til Camille)***:**

Tillæg mig ikke noget alvorligt. Jeg forstår ikke, hvorfor folk ikke bliver stående på gaden og ler hinanden op i ansigtet. Jeg mener, de måtte le til vinduerne og til gravene, og himlen måtte briste, og jorden måtte vælte sig af latter.

(Går.)

Første herre:

Jeg forsikrer Dem, en overordentlig opdagelse. Alle tekniske kunster får derved et andet fysiognomi. Menneskeheden iler med kæmpeskridt sin høje bestemmelse i møde.

Anden herre:

Har De set det nye stykke? Et babylonisk tårn! Et virvar af hvælvinger, trapper, gange og alt det så let og dristigt sprængt i luften. Man svimler ved hvert trin. Et mærkeligt hoved.

(Han bliver forlegen stående.)

Første herre:

Hvad er der i vejen?

Anden herre:

Intet. Deres hånd, herre! Vandpytten – således! Jeg takker Dem. Jeg kunne næppe komme forbi; det kunne have været farligt.

Første herre:

De er dog ikke bange?

Anden herre:

Jo, jorden er en tynd skorpe, jeg tror altid, jeg kunne falde igennem, hvor det er sådan et hul.

Man må være forsigtig, man kunne falde igennem. – Men gå i teatret, det råder jeg Dem til.

Et værelse.

Danton. Camille. Lucile.

Camille:

Jeg siger jer, når de ikke får alt i trækopier med etiketter på, i teatre, ved koncerter og kunstudstillinger, så har de hverken øjne eller ører for det. Skær én en marionet, hvorved man ser strikken, den bliver bevæget med, og hvis led ved hvert skridt knager i femfodede jamber – hvilken karakter, hvilken konsekvens! Tag en følelse, en sentens, et begreb, og træk frakke og bukser på den, lav den hænder og fødder, og lad tingen skabe sig igennem tre akter, til den til sidst bliver gift

eller skudt – et ideal! – Spil en opera, som gengiver den menneskelige op- og nedgang som en lerpibe med vand gengiver en nattergal – å! kunst!

Sæt folk fra teatret på gaden – den strenge virkelighed! – De glemmer deres Gud over hans usle kopister. Af skabningen, som hvert øjeblik glødende, brusende og lysende fødes i dem på ny, hører og ser de intet. De går i teatret, læser digte og romaner, skærer sig karikaturer efter ansigterne og siger til Guds skabninger: Hvor almindeligt! – Grækerne vidste, hvad de sagde, når de fortalte, at Pygmalions statue var blevet levende, men ingen børn havde fået.

Danton:

Og kunstnerne går omkring med naturen ligesom David, der koldblodigt i september tegnede de myrdede, som blev smidt på gaden, og sagde: jeg snapper de sidste trækninger af disse skurkes liv.

(Danton bliver kaldt ud.)

Camille:

Hvad siger du, Lucile?

Lucile:

Intet, jeg ser dig så gerne tale.

Camille:

Og hører mig også?

Lucile:

Ja, selvfølgelig.

Camille:

Har jeg ret? Ved du også, hvad jeg har sagt?

Lucile:

Nej, jeg ved sandelig ikke.

(Danton kommer tilbage.)

Camille:

Hvad er der?

Danton:

Velfærdskomiteen har besluttet min arrestation. Man har advaret mig og tilbudt mig et tilflugtssted.

De vil have mit hoved. For min skyld gerne. Jeg er træt af dette hundeliv. Lad dem kun tage det; hvad har det at sige? Jeg vil vide at dø med mod, det et lettere end at leve.

Camille:

Danton, endnu er der tid.

Danton:

Umuligt – men jeg havde ikke tænkt –

Camille:

Din ladhed!

Danton:

Jeg er ikke lad, men træt. Mine skosåler brænder under mig.

Camille:

Hvor går du hen?

Danton:

Ja, hvem der vidste det.

Camille:

Alvorlig talt, hvor går du hen?

Danton:

Ud at spadsere, min dreng, ud at spadsere.

(Han går.)

Lucile:

Ak, Camille!

Camille:

Vær rolig, kære barn.

Lucile:

Når jeg tænker på, at dette hoved! – Min Camille, det er vanvid. Sig, er jeg ikke vanvittig?

Camille:

Vær rolig. Danton og jeg er ikke ét.

Lucile:

Jorden er stor og der er mange ting på den – hvorfor så netop dette ene? Hvem skulle tage det fra mig? Det ville være slemt. Hvad ville de også gøre med det?

Camille:

Jeg gentager: du kan være rolig. I går talte jeg med Robespierre. Han var venlig. Vi er en smule anspændte, det

er sandt; forskellige anskuelser, ellers intet.

Lucile:

Opsøg ham!

Camille:

Vi sad på den samme skolebænk. Han var altid mørk og indesluttet. Jeg alene søgte ham og fik ham undertiden til at le. Han har altid holdt meget af mig. Men nu vil jeg gå.

Lucile:

Så hurtigt, min ven? Gå! Kom! Kun dette *(hun kysser ham)* og dette. Gå! Gå!

(Camille går.)

Det er en slem tid. Det er nu gang således. Hvem kan komme ud over den? Man må fatte sig

(synger:)

At skilles, at skilles, at skilles,
hvem havde tænkt sig at skilles?

Hvorledes falder netop det mig ind? Det er ikke godt, at det således finder vej af sig selv. – Da han var gået, var det mig, som om han ikke mere kunne vende tilbage, som måtte han stedse længere bort fra mig, stedse længere bort.

Hvor værelset er tomt! Vinduerne står åbne, som om her havde ligget en død herinde. Nej, jeg holder det ikke ud her.

(Hun går.)

Fri mark.

Danton:

Jeg kan ikke længere. Jeg kan ikke længere holde ud i denne stilhed at høre mine slæbende skridt og støjen fra mit hvæsende åndedrag

(Han sætter sig ned. Efter en pause:)

Man har fortalt mig om en sygdom, som gør, at man taber hukommelsen. Døden skal have et anstrøg af det. Jeg nærer undertiden det håb, at den vil virke kraftigere og lade én tabe *alt*. – Hvis det var således! Så løb jeg som en kristen for at redde en fjende, det vil sige min hukommelse.

Stedet skal være sikkert – jo, for min hukommelse, ikke for mig. Mig giver graven mere sikkerhed, den skaffer i det mindste *glemsel*. Det dræber min hukommelse. Men der lever min hukommelse og dræber mig. Jeg eller den? Svaret er let.

(Han rejser sig og vender sig om.)

Jeg koketterer med døden. Det er helt behageligt således at gantes med den i det fjerne.

Egentlig må jeg le ad hele historien. Der er en levende følelse i mig, som siger: I morgen og i overmorgen og længere fremme er alt jævnet. Det er blind alarm. Man vil gøre mig bange, men de vover intet.

(Går.)

Et værelse.

(Det er nat.)

Danton *(ved vinduet)***:**

Vil det da aldrig ophøre? Vil lyset da aldrig slukkes og støjen dæmpe sig? Vil det dog aldrig blive stille og mørkt, så at vi ikke kan høre og se hinandens synder? – September! –

Julie *(kalder inde fra)***:**

Danton! Danton!

Danton:

Hvad?

Julie *(kommer ind)***:**

Hvad råbte du?

Danton:

Råbte jeg noget?

Julie:

Du talte om synder, og så stønnede du: September!

Danton:

Jeg, jeg? Nej, jeg talte ikke, jeg tænkte næppe. Det var kun ganske sagte, hemmelige tanker.

Julie:

Du skælver, Danton.

Danton:

Skulle jeg ikke skælve, når således væggene taler? Når mit legeme er så sønderknust, at mine tanker således famler omkring og taler med stenenes læber? Det er sælsomt.

Julie:

Georg, min Georg!

Danton:

Ja, Julie, det et sælsomt. Jeg tør ikke mere tænke, når det sådan straks taler. Der gives tanker, Julie, som intet øre må høre. Det et ikke godt, at de straks skriger ved fødslen som børn; det er ikke godt.

Julie:

Gud bevare din forstand, Georg! – Georg, kender du mig?

Danton:

Hvorfor ikke? Du er et menneske, en kvinde, og endelig min hustru; og jorden har fem verdensdele: Europa, Asien, Afrika, Amerika og Australien; og to gange to er fire. Kan du høre, jeg har min forstand? – Skreg det ikke "september"? Var det ikke det, du sagde?

Julie:

Jo, Danton, jeg kunne høre det gennem alle værelserne.

Danton:

Da jeg kom til vinduet –

(han ser ud)

Staden er rolig, alle lys er slukket.

Julie:

Et barn skriger i nærheden.

Danton:

Da jeg kom til vinduet – gennem alle gader skreg og råbte det: September!

Julie:

Du drømte, Danton; fat dig.

Danton:

"Drømte? Ja, jeg drømte. Dog var det anderledes, jeg vil straks sige dig det. Mit stakkels hoved er svagt – straks! Så, nu har jeg det. Under mig bruste jordkuglen i sin omdrejning; jeg havde grebet den som en vild hest, med kæmpemæssige lemmer greb jeg den i manken, pressede benene ind i dens sider, hovedet var bøjet fremad, håret flagrede over afgrunden; således blev jeg slæbt. Da skreg jeg op i angst og vågnede. Så trådte jeg hen til vinduet og så hørte jeg det, Julie.

Hvad mon det ord betyder? Hvorfor netop det? Hvorfor strækker det de blodige hænder ud imod mig? Jeg har ikke flået det. – O, hjælp mig, Julie, min forstand er sløvet. Var det ikke i september, Julie?

Julie:

Kongerne var endnu fyrre timer fra Paris.

Danton:

Fæstningen falder, aristokraterne i staden ...

Julie:

Republikken var fortabt.

Danton:

Ja, fortabt. Vi kunne ikke gribe fjenden i ryggen; vi havde været narre; to fjender på et bræt; vi eller de, de stærkere støder de svagere ned, er det ikke rimeligt?

Julie:

Jo, jo.

Danton:

Vi slog dem, det var ikke mord, det var indbyrdes krig.

Julie:

Du har reddet fædrelandet.

Danton:

Ja, det har jeg; det var nødværge, vi måtte. – Manden ved korset har gjort sig det bekvemt. Det må jo give forargelse, men ve dem, fra hvem forargelsen kommer. – Det må; det var dette *må*! – Hvem vil forbande hånden, på hvilken må'ets forbandelse er faldet? – Hvem har udtalt dette *må*, hvem? Hvad er det som lyver, stjæler og myrder i os?

Dukker er vi, trukket af ubekendte magter; ikke, ikke os selv! sværdene, som ånderne kæmper med – man ser blot ikke hænderne, lige som i eventyrene. – Nu er jeg rolig.

Julie:

Fuldstændig rolig, kære ven?

Danton:

Ja, Julie; kom, lad os gå til ro.

Gade udenfor Dantons hus

Simon. Borgersoldater.

Simon:

Hvor langt er det ud på natten?

Første borger:

Hvad på natten?

Simon:

Hvor lang er natten?

Første borger:

Så lang som mellem solnedgang og solopgang.

Simon:

Skurk, hvad er klokken?

Første borger:

Se på din urskive, det er på den tid, da …

Simon:

Vi må derop! Fremad borgere! Vi har sat vore hoveder i pant på det. Død eller levende! Han har svære lemmer! Jeg vil gå foran, borgere. Bane vej for friheden! – Sørg for min kone! Jeg vil efterlade hende en egekrone.

Første borger:

En egekrone? Der vil nok alligevel hver dag falde hende olden nok i skødet.

Simon:

Fremad, borgere! I vil gøre jer fortjente af fædrelandet!

Anden borger:

Jeg ville ønske, at fædrelandet ville gøre sig fortjent af os. For alle de huller, vi har lavet i andre folks kroppe, er der knap nok blevet lappet et enkelt på vore bukser.

Første borger:

Vil du måske have din buksesmæk syet til? Ha, ha, ha!

De andre:

Ha, ha, ha!

Simon:

Fremad, fremad!

(De trænger ind i Dantons hus.)

Nationalkonventet.

En gruppe deputerede.

Legendre:

Skal da slagtningen af deputerede ikke ophøre? – Hvem er vel sikker, når Danton falder?

En deputeret:

Hvad er der at gøre?

En anden:

Han må føres for Konventets skranke. – Resultatet af dette middel er sikkert. Hvad skulle de sætte imod hans stemme?

En anden:

Umuligt, et dekret hindrer os.

Legendre:

Det må tages tilbage, eller der må gøres en undtagelse. – Jeg vil fremsætte forslaget, og jeg gør regning på jeres støtte.

Præsidenten:

Mødet er åbnet.

Legendre *(bestiger tribunen)***:**

Fire medlemmer af Nationalkonventet er sidste nat blevet arresteret. Jeg ved, at Danton er en af dem. Navnene på de andre kender jeg ikke. Men lad dem end være, hvad de vil, så forlanger jeg, at de bliver ført for skranken.

Borgere, jeg erklærer: jeg anser Danton for at være lige så ren som jeg selv, og jeg tror ikke, at nogen kan gøre *mig* nogen bebrejdelse. Jeg vil ikke angribe noget medlem af Sikkerheds- eller Velfærdskomiteen, men begrundede årsager lader mig befrygte, at privathad og privatlidenskaber røver friheden fra mænd, som har vist os de største tjenester. Den mand, som i 1792 reddede Frankrig ved sin energi, fortjener at blive hørt. Han må have lov til at forsvare sig, når man anklager ham for højforræderi.

(Stærk bevægelse.)

Nogle stemmer:
Vi støtter Legendres forslag.

En deputeret:
Vi er her i folkets navn. Man kan ikke uden vore vælgeres vilje vise os fra vore pladser.

En anden:
Jeres ord lugter af lig, I har taget dem ud af munden på girondisterne. Vil I have privilegier? Lovens sværd svæver over alle hoveder.

En anden:
Vi kan ikke tillade vore udvalg at sende vore lovgivere fra lovens asyl til guillotinen.

En anden:
Forbrydelsen har intet asyl, kun kronede forbrydere har et sådant på tronen.

En anden:
Kun skurke appellerer til asylretten.

En anden:
Kun mordere anerkender det ikke.

Robespierre:
Den i lang tid i denne forsamling ukendte forvirring beviser, at det drejer sig om store ting. I dag vil det afgøres, om nogle mænd skal bære sejren over fædrelandet her fra. – Hvorledes kan I i den grad fornægte jeres grundsætninger, at I i dag

bevilger nogle individer det, I i går nægtede Chabot, Delaunai og Fabre? Hvorfra denne forskel til gunst for *nogle* mænd? Hvad bryder jeg mig om de lovtaler, man ofrer på sig selv og sine venner. Kun alt for mange erfaringer har vist os, hvad det fører til. Vi spørger ikke, om en mand har udført denne eller hin patriotiske handling; vi spørger efter hans hele politiske løbebane. – Legendre synes ikke at kende de arresteredes navne, men hele Konventet kender dem. Hans ven Lacroix er imellem dem. Hvorfor lader Legendre til ikke at vide det? Fordi han ved, at Lacroix' skamløshed ikke lader sig forsvare. Han nævnte kun Danton, fordi han tror, at der til dette navn knytter sig et privilegium. Nej, vi vil ikke vide af privilegier, vi vil ikke vide af nogen forgudelse.

(Bifald.)

Hvad har Danton forud for Lafayette, Dumouriez, Brissot, Fabre, Chabot og Hébert? Hvad siger man om disse, som man ikke også kan sige om ham? Hvorfor fortjener han at foretrækkes for sine medborgere? Måske fordi nogle bedragne individer og nogle, der ikke lader sig bedrage, i følge med ham skal løbe i armene på lykken og magten? – Jo mere han har bedraget de patrioter, der havde tillid til ham. Desto mere eftertrykkeligt må han føle fredsvennernes strenghed.

Man vil indgyde jer frygt for misbrugen af en magt, som I selv har udøvet. Man råber om komiteernes despotisme, som om den tillid, folket har skænket jer, og som I har overdraget til disse komiteer, ikke var sikre garantier for jeres patriotisme. Man lader, som om man skælver. Men jeg siger

jer, den, der skælver i dette øjeblik, er skyldig; for uskyldigheden skælver aldrig for den offentlige årvågenhed.

(Almindeligt bifald.)

Man har også villet forskrække mig. Man lod mig forstå, at faren, idet den nærmede sig Danton, også kunne trænge frem til mig. Man skrev til mig, at Dantons venner havde omringet mig i den mening, at erindringen om en gammel forbindelse og den blinde tro på hyklede dyder kunne bestemme mig til at kølne min iver og lidenskab for friheden. – Så erklærer jeg da, at intet skal afholde mig, selv om Dantons fare skulle blive min. Vi har alle både mod og sjælsstorhed nødig. Kun forbrydere og gemene sjæle frygter for at se deres lige falde ved deres side, fordi de, når der ikke mere er nogen skare af medskyldige, der kan skjule dem, ser sig udsatte for sandhedens lys. Men hvis der er sådanne sjæle i denne forsamling, så er der også heltemodige. Skurkenes tal er ikke stort. Vi har kun få hoveder at ramme, og fædrelandet er frelst.

(Bifald.)

Jeg forlanger, at Legendres forslag vises tilbage.

(De deputerede rejser sig alle til tegn på almindeligt bifald.)

St. Just:

Der synes i denne forsamling at være nogle følsomme øren, som ikke kan tåle at høre ordet "blod". Nogle almindelige betragtninger over naturens og historiens almindelige forhold må overbevise disse om, at vi ikke er grusommere end naturen og tiden. Mennesket bliver tilintetgjort, hvor

disse faktorer kommer i konflikt med det. En forandring i luftens bestanddele, en opflammen af den telluriske ild, en vaklen i en vandmasses ligevægt eller en sygdom, et vulkansk udbrud og en oversvømmelse begraver tusinder. – Hvad et resultatet? En ubetydelig, i det store og hele næppe mærkbar forandring i den fysiske natur, der næsten ville være gået sporløst forbi, hvis ikke ligene betegnede deres vej.

Jeg spørger nu: skal den moralske natur tage mere hensyn i sin revolution end den fysiske? Skal en idé ikke lige så godt kunne tilintetgøre, hvad der modsætter sig den, som en fysisk lov? Skal overhovedet en begivenhed, der forandrer hele den moralske naturs former, frygte for at gå gennem blod? Verdensånden betjener sig i den åndelige sfære af vore arme på samme måde som den bruger den fysiske vulkan og vandfloden. Hvad har det vel at sige, om man dør af sygdom eller ved en revolution?

Menneskehedens skridt er langsomme. Man kan kun tælle dem efter århundreder, og efter hvert skridt viser sig generationernes grave. Blot at gøre de simpleste opfindelser og nå de almindeligste grundsætninger har kostet millioner livet – millioner, som døde på vejen. Er det da ikke ligetil, at der i en tid, da historiens gang er hurtigere, går flere menneskeliv tabt?

Vi slutter som så: da alle er skabt under samme forhold, så er alle lige, fraregnet den forskel, som naturen selv har gjort. Ingen bør derfor have privilegier, ingen bør have forrettigheder hverken i det enkelte eller større eller mindre klasser af individer. – Ethvert led af denne i virkeligheden

anvendte sætning har dræbt sine mennesker. Den 14. juli, den 10. august og den 31. maj er deres interpunktionstegn. Den har haft fire år nødig for at blive gjort til virkelighed, og under almindelige omstændigheder ville det have været et århundrede og ville være blevet interpunkteret med generationer. Er det da så mærkeligt, at revolutionen ved hvert trin, ved hver ny krumning udstøder sine lig?

Vi vil endnu kunne tilføje vor sætning nogle slutninger. Skulle nogle hundrede lig forhindre os i at drage dem? – Moses førte sit folk gennem det Røde Hav og gennem ørkenen, indtil den gamle, fordærvede generation var uddød, før han dannede den ny stat. Lovgivere! Vi har hverken det Røde Hav eller ørkenen, men vi har krigen og guillotinen.

Revolutionen er som Pelias døtre. Den parterer menneskeheden for at forynge den. Menneskeheden vil hæve sig af blodpølen, lige som jorden af Syndflodens bølger, med ny og kraftige lemmer, som de for første gang var skabt.

(Længe vedvarende bifald. Nogle medlemmer rejser sig i begejstring.)

Alle tyranniets fjender, som i Europa og på hele jorden bærer Brutus' dolk under deres klædebon, opfordrer vi til at dele dette ophøjede øjeblik med os.

(Tilhørerne og de deputerede istemmer Marseillaisen.)

Tredje akt

Luxembourg.

En sal med fanger.

Chaumette. Payne. Mercier. Hérault de Séchelles** og **andre fanger.

Chaumette *(trækker Payne i ærmet)***:**

Hør De, Payne, det kunne dog være således! Før forekom det mig, som om jeg havde hovedpine i dag, hjælp mig lidt med Deres slutninger, jeg er ganske uhyggelig til mode.

Payne:

Så kom, filosof Anaxagoras, jeg vil katekisere dig. *Der er ingen Gud,* for enten har Gud skabt verden eller ikke. Har han ikke skabt den, så har verden sin grund i sig selv, og der er ingen Gud, da Gud kun bliver Gud ved, at han opholder det skabte. Men nu kan Gud ikke have skabt verden, for enten er skabningen evig som Gud, eller den har ingen begyndelse. I sidste tilfælde må Gud have skabt den til et bestemt tidspunkt. Gud må altså, efter at han har hvilet en evighed, en gang have været virksom, må altså en gang have undergået en forandring, der lader begrebet *tid* anvendes på ham, hvilket strider mod Guds væsen. Gud kan altså ikke have skabt verden. Da vi nu imidlertid bestemt ved, at verden, eller i det mindste vort Jeg, er for hånden, og at det efter det foregående altså også må have sin grund i sig selv eller i noget, som ikke er Gud, så kan der ikke være nogen Gud. *Quod erat demonstrandum.*

Chaumette:

Sandelig, det giver mig atter lys. Jeg takker, jeg takker.

Mercier:

Holdt, De, Payne! Men hvis nu skabningen er evig?!

Payne:

Så er der ingen skabning mere, så er den ét med Gud eller en attribut til denne, som Spinoza siger, så er Gud i alt, i Dem, højstærede, i filosoffen Anaxagoras og i mig. Det var ikke så ilde, men De må tilstå mig, at der just ikke et meget af den himmelske majestæt, når den kære Gud kan give enhver af os tandpine, udsætte os for at blive levende begravet eller i det mindste give os meget ubehagelige forestillinger derom.

Mercier:

Men en årsag må der dog være.

Payne:

Hvem nægter det? Men hvem siger Dem dog, at dette var årsagen til, at vi tænker os som Gud, det vil sige det fuldkomneste? Anser De verden for fuldkommen?

Mercier:

Nej.

Payne:

Hvorledes vil De af en ufuldkommen virkning slutte Dem til en fuldkommen årsag? – Den, som ikke har andet end forståelsen og ikke engang forstår eller vover at bruge den konsekvens, er en stymper.

Mercier:

Jeg spørger, kan en fuldkommen årsag have en fuldkommen virkning, det vil sige, kan noget fuldkomment frembringe noget fuldkomment? – Er det ikke umuligt, da det skabte dog aldrig kan have sin grund i sig selv, hvilket dog, som De sagde, hører til fuldkommenhed?

Chaumette:

Ti! Ti!

Payne:

Berolig dig, filosof. De har ret, men hvis Gud ikke kan skabe noget fuldkomment, så må han hellere lade det være. Er det ikke meget menneskeligt kun at tænke os Gud som skabende? Fordi vi altid må røre og bevæge os for at kunne sige: vi er! bør vi da derfor tildigte Gud denne usle fornødenhed? – Skal vi, hvis vor ånd skal synke ned i et harmonisk, i sig selv hvilende, evigt salighedens væsen, uden videre antage, at den skal strække fingrene ud og ælte små kagemænd på bordet? af et overstadigt kærlighedsbehov, som vi hemmelighedsfuldt hvisker i ørene på hinanden? Skal vi gøre alt dette, blot for at gøre os til Guds sønner? Jeg tager til takke med en ringere fader; i det mindste vil jeg ikke kunne sige om ham, at han har lade mig opdrage under sin stand i svinestalde eller på galejerne.

Skaf det ufuldkomne af vejen, først da kan I påvise Gud; Spinoza har prøvet. Man kan benægte det onde, men ikke smerten; kun forstanden kan bevise Guds eksistens, følelserne afviser den. Mærk dig dette, Anaxagoras: hvorfor

lider jeg? Det er ateismens klippe. Det mindste ryk af smerte, om det så blot er i det mindste atom, slår en revne i skabelsen fra øverst til nederst.

Mercier:

Og moralen?

Payne:

Først beviser I Gud af moralen og derpå moralen af Gud. En skøn kredsslutning, der bider sig selv i halen. Hvad vil I da med jeres moral? Jeg ved ikke, om der i og for sig findes noget ondt eller noget godt, men har dog derfor ikke nødig at ændre min handlemåde. Jeg handler efter min natur. Hvad I ønsker, er godt for mig, og hvad der er jer imod, er ondt for mig, og jeg vil ikke gøre det, og jeg vil gå af vejen for det, hvis det krydser min sti. De kan, som man siger, blive dydig og værge sig mod de såkaldte laster uden derfor at måtte foragte andre, hvilket er en meget sørgelig følelse.

Chaumette:

Sandt, meget sandt!

Hérault:

O, du filosof Anaxagoras, man kunne jo også sige: da Gud er alt, må han også være sin egen modsætning, det vil sige fuldkommen og ufuldkommen, ond og god, salig og lidende. Resultatet ville virkelig være lig nul. Det ville gensidigt ophæve hinanden, og vi kom ikke til noget resultat. – Glæd dig, du kommer lykkeligt igennem. Du kan ganske roligt i

madame Momoro tilbede naturens mesterstykke; i det mindste har hun efterladt dig rosenkransen til det i din lyske.

Chaumette:

Jeg takker Dem forbindtligst, min herrer.

(Han går.)

Payne:

Han tror stadig ikke på det, til syvende og sidst vil han sikkert have den sidste olie også, blive gravlagt med fødderne mod Mekka, og lade sig omskære, for at holde sig alle udveje åbne.

*(**Danton, Lacroix, Camille** og **Philippeau** bliver ført ind.)*

Hérault *(løber hen til Danton og omfavner ham)***:**

God morgen! God nat! – skulle jeg sige. Jeg kan ikke spørge, hvordan du har sovet –: hvordan *vil* du sove?

Danton:

Godt, man må gå leende til sengs.

Mercier *(til **Payne**)***:**

Denne buldog med duevinger! Han er revolutionens onde genius. Han vovede sig til sin moder, men hun var stærkere end han.

Payne:

Hans liv og hans død er en lige stor ulykke.

Lacroix *(til **Danton**)***:**

Jeg tænkte ikke, at det ville komme så hurtigt.

Danton:

Jeg vidste det. Man har nemlig advaret mig.

Lacroix:

Og du har intet sagt?

Danton:

Hvorfor? Slagflod er den bedste død. Ville du først være syg? Det tror jeg dog næppe. Og forresten – så troede jeg ikke, de ville vove det.

*(Til **Hérault:**)*

Det er bedre at lægge sig i jorden end at løbe og få ligtorne på den. Jeg vil hellere have den til pude end til skammel.

Hérault:

Vi vil i det mindste ikke med valne fingre klappe den skønne madame Forrådnelse på kinderne.

Camille *(til **Danton**)*:

Gør dig ingen ulejlighed. Du kan række tungen så langt ud af halsen, du vil, du kan dog ikke slikke dig dødssveden af panden. O, Lucile, hvilken elendighed!

(Fangerne trænger sig sammen om de nyankomne.)

Danton *(til **Payne**)*:

Hvad De har gjort for Deres lands vel, har jeg forsøgt at gøre for mit. Jeg var mindre heldig, man sender mig på skafottet. For min skyld gerne. Jeg skal ikke snuble på vejen.

Mercier *(til **Danton**)***:**

De to og tyves blod beruser dig.

En fange *(til **Hérault**)***:**

Folkets magt og fornuftens magt er ét.

En anden *(til **Camille**)***:**

Nå, generalprokurør af lygtepælen, din forbedring af gadebelysningen har ikke gjort lysere i Frankrig.

En anden:

Lad ham i fred! Det er dog de læber, som har udtalt ordet *barmhjertighed*.

(Fangen omfavner Camille, og flere andre fanger følger hans eksempel.)

Philippeau:

Vi er præster, der har bedt med døende; vi er blevet smittet og dør af den samme sygdom.

Nogle stemmer:

Den skæbne, der rammer jer, dræber os alle.

Camille:

Mine herrer, jeg beklager meget, at vore anstrengelser var så frugtesløse. Jeg går på skafottet, fordi mine øjne blev våde over nogle ulykkeliges skæbne.

Et værelse.

Fouquier-Tinville. Hermann.

Fouquier:

Alt beredt?

Hermann:

Det vil blive vanskeligt. Var Danton ikke iblandt, så gik det let.

Fouquier:

Han skal være fordanser.

Hermann:

Han vil forskrække de edsvorne. Han er revolutionens fugleskræmsel.

Fouquier:

De edsvorne må *ville*.

Hermann:

Et middel ved jeg, med det vil såre den lovlige form.

Fouquier:

Lad os høre.

Hermann:

Vi trækker ikke lod, vi udsøger de håndfaste.

Fouquier:

Det må gå. – Det vil blive en god gærdeild. Det er deres nitten. De er rystet godt sammen. De fire falsknere, så nogle bankierer og fremmede. Det er en pikant ret. Folket behøver den slags. Altså pålidelige folk. Hvem for eksempel?

Hermann:

Leroi, han er døv og hører derfor ikke noget af det, de anklagede forebringer. Danton kan overfor ham skrige sig ganske hæs.

Fouquier:

Meget godt; videre.

Hermann:

Vilatte og Lumière, den ene sidder altid i vinstuen, og den anden sover altid. Ingen af dem åbner munden uden for at udtale ordet "skyldig". – Girard har den grundsætning, at ingen, som én gang er stillet for Tribunalet, må slippe fri. Og Renaudin ...

Fouquier:

Også han? Han hjalp en gang nogle præster igennem.

Hermann:

Vær rolig, for nogle dage siden kom han til mig og forlangte, at man før henrettelsen skulle åbne årerne på de dømte for at gøre dem en smule matte; deres trodsige holdning ærgrede ham.

Fouquier:

Ah, meget godt. Jeg stoler altså på ...!

Hermann:

Lad mig kun besørge det.

Conciergeriet.

*En korridor: **Lacroix, Danton, Mercier** og **andre fanger** går frem og tilbage.*

Lacroix *(til en fange)*:

Hvordan, så mange ulykkelige, og i en så elendig tilstand?

Fangen:

Har guillotinekærren aldrig sagt Dem, at Paris er en slagtebænk?

Mercier:

Ikke sandt, Lacroix? Ligheden svinger sin segl over alle hoveder, revolutionens lava flyder, guillotinen republikaniserer! Så klapper galleriet, og romerne gnider sig i hænderne. Men de hører ikke, at hvert af disse ord er et offers rallen. Gå en gang efter jeres fraser indtil det punkt, da de er virkeliggjorte. – Se jer om, alt dette har I sagt, det er en mimisk oversættelse af jeres ord. Disse elendige, deres bødler og guillotinen er jeres levendeblevne tale. I bygger jeres systemer – som Bajazet sine pyramider – af menneskehoveder.

Danton:

Du har ret! Man arbejder nu til dags kun i menneskekød. Det er vor tids forbandelse. Min krop vil snart også blive brugt.

Det er nu netop et år siden, at jeg skabte Revolutionstribunalet. Jeg beder Gud og mennesker om tilgivelse for det. Jeg ville forhindre nye septembermord og håbede at kunne redde ulykkelige; men disse langsomme

mord med deres formaliteter er skrækkeligere og lige så uundgåelige. Mine herrer, jeg håber, at De alle må forlade dette sted.

Mercier:

Ja, det samme håber vi. Gå ud her fra vil vi vel også nok, men hvorhen gælder rejsen?

Danton:

Endnu er jeg hos Dem, men Himlen ved, hvor det skal ende.

Revolutionstribunalet.

Hermann *(til **Danton**)***:**

Deres navn, borger.

Danton:

Revolutionen nævner mit navn. Min bolig er snart i Intet og mit navn i historiens Pantheon.

Hermann:

Danton, Konventet beskylder Dem for at have konspireret med Mirabeau, Dumouriez, Orleans, girondisterne, med de fremmede og med Ludvig den Syttendes fraktion.

Danton:

Min stemme, som jeg så ofte lod lyde for folkets sag, vil uden vanskelighed tilbagevise denne falske beskyldning. De elendige, som anklager mig, kan komme frem her, og jeg vil dække dem med skændsel. Udvalgene må begive sig her hen,

jeg vil kun svare dem. Jeg har dem nødige som klagere og som vidner. De må vise sig.

Hvad bryder jeg mig for øvrigt om jer og jeres dom? Jeg har allerede sagt jer, at Intetheden snart vil være mit asyl. Livet er mig en byrde, man må skille mig ved det, for jeg længes efter at ryste det af mig.

Hermann:

Danton, dristigheden er forbrydelsen, og roligheden uskyldigheden egen.

Danton:

Privatdristighed et uden tvivl at dadle; men den nationaldristighed, jeg så ofte har vist, og med hvilken jeg så ofte har kæmpet for friheden, er den mest fortjenstfulde af alle dyder. – Det er min dristighed, den er det, jeg her betjener mig af mod mine elendige anklagere til bedste for republikken. Kan jeg være rolig, når jeg ser mig forhånet på en så lav måde? – Af en revolutionær som mig tør man ikke vente et koldt forsvar. Mænd af min slags er uvurderlige i revolutionen. På deres pande svæver frihedens genius.

(Tegn til bifald blandt tilhørerne.)

Man anklager mig for at have konspireret med Mirabeau, Dumouriez og Orleans og for at have krøbet for elendige despoters fødder. Man opfordrer mig til at svare foran den ubønhørlige, ubøjelige retfærdighed! – Du, elendige St. Just, må være efterverdenen ansvarlig for denne forhånelse!

Hermann:

Jeg opfordrer Dem til at svare med ro; tænk på Marat, han trådte med ærefrygt for sine dommere.

Danton

De har lagt hænderne på mit hele liv, så må det da rejse sig og træde dem i møde. Jeg vil begrave dem under vægten af mine handlinger.

Jeg er ikke stolt af disse. Skæbnen fører armene, men de mægtige naturer er dens organer. – Jeg har på Marsmarken erklæret kongedømmet krig. Jeg har slået det den 10. august, jeg har dræbt det den 21. januar og tilkastet kongerne et kongehoved som fejdehandske.

(Gentagne tegn på bifald. – Han tager anklageakten:)

Når jeg kaster et blik på dette skandskrift, føler jeg mit hele væsen skælve. Hvem er da de, som Danton måtte nøde til at vise sig hin mindeværdige dag, den 10. august? Hvem er da de privilegerede væsener, for hvilke han måtte borge sin energi? – Mine anklagere må vise sig! Jeg er ved min fulde forstand, når jeg forlanger det. Jeg vil slynge de nedrige skurke tilbage i det intet, af hvilket de aldrig skulle være krøbet frem.

Hermann *(ringer)***:**

Hører De ikke, det ringer?

Danton:

Et menneskes stemme, som forsvarer sin ære og sit liv, må overdøve din klokke.

Jeg har i september gødet revolutionens unge skud med aristokraternes parterede legemer. Min stemme har af aristokraternes og de riges guld smedet folket våben. Min stemme var den orkan, som begravede despotismens satellitter under bajonetternes bølger.

(Stærkt bifald.)

Hermann:

Danton, Deres stemme bliver svag. De er udmattet. De er så heftigt bevæget. Næste gang vil De kunne ende Deres forsvar. Nu trænger De til ro. – Mødet er hævet.

Danton:

Nu kender I alle Danton! Endnu nogle timer – og han vil slumre i berømmelsens arme.

Luxembourg.

Et fængsel.

Dillon. Laflotte. En fangevogter.

Dillon:

Karl, lys mig ikke sådan med din næse ind i ansigtet. Ha, ha, ha!

Laflotte:

Luk din mund, du har sådan et åbent ansigt. Ha, ha, ha!

Fangevogteren:

Ha, ha, ha! Tror I, herre, at I kan se at læse her?

(Peger på en seddel, som han har i hånden.)

Dillon:

Giv hid!

Fangevogteren:

Herre, det er sidst på måneden, og der er ebbe i lommen.

Laflotte:

Dine bukser ser snarere ud, som om det var flod.

Fangevogteren:

Nej, de trækker vand.

(Til Dillon:)

De er krøbet for Deres sol, herre. Men nu må I give mig noget af det, som atter bringer næsen til at lyse, hvis I vil læse ved dens skin.

Dillon:

Der, karl! Pak dig.

(Han giver ham penge. Fangevogteren går. Dillon læser.)

Danton har forskrækket Tribunalet, de edsvorne vakler, tilhørerne knurrer. Trængslen var overordentlig. Folket trængte sig omkring Justitspaladset og stod lige ned til broerne. En håndfuld af penge, endelig en arm – hm! hm!

(Han går frem og tilbage og skænker sig af og til noget af en flaske.)

Havde jeg kun foden på gaden. Jeg ville ikke således lade mig slagte. Ja, bare foden på gaden!

Laflotte:

Og på kærren, det er det samme.

Dillon:

Mener du det? Der ligger dog endnu et par skridt imellem, langt nok til at man kan måle dem med Timandsrådets lig. – Det er nu endelig på tide, at retskafne folk hæver hovedet.

Laflotte *(for sig selv)***:**

Desto bedre, så meget lettere er de at træffe. Lad kun stå til, gamle, endnu nogle glas, og jeg er klar.

Dillon:

De skurke, de narre, de vil til sidst guillotinere sig selv.

(Han løber frem og tilbage.)

Laflotte *(afsides)***:**

Man kunne ordentlig atter få lyst til livet, ligesom et barn, hvis man selv havde givet sig det. Det forekommer ikke så ofte, at man således driver blodskam med tilfældet og kan blive sin egen fader. Fader og barn på én gang. Det er en køn Ødipus!

Dillon:

Man fodrer heller ikke folket med lig. Dantons og Camilles hustruer må kaste assignater ud iblandt folket, – det er langt bedre end hoveder.

Laflotte *(afsides)***:**

Jeg vil ikke herefter rive mig øjnene ud; jeg kunne få brug for dem for at begræde den gode general.

Dillon:

Lægge hånd på Danton! Hvem er så sikker? Frygten vil forene dem.

Laflotte *(afsides)*:

Han er dog fortabt. Hvad har det at sige, om jeg træder på et lig for at klatre op af graven?

Dillon:

Bare foden på gaden! Jeg ville finde folk nok, gamle soldater, girondister, eks-adelige. Vi bryder ind i fængslerne, vi må forene os med fangerne.

Laflotte *(afsides)*:

Ja vel, det lugter noget af skurkestreger. Hvad gør det? Jeg havde lyst til også at forsøge det. Jeg har hidtil været for ensidig. Man får samvittighedsnag, det er dog en afveksling. Det er ikke så ubehageligt at lugte sin egen stank. – Udsigten til guillotinen er blevet mig kedelig; at vente så længe på den sag! Jeg har allerede tyve gange proberet den i ånden. Der er heller ikke mere noget pikant ved den, den er blevet mig ganske almindelig.

Dillon:

Man må sende Dantons kone et brev.

Laflotte *(afsides)*:

Og så – jeg frygter ikke døden, men smerten. – Det kunne gøre ondt, hvem indestår mig for det? Man siger vel, at det kun er et øjeblik, men smerten har en finere tidsmåler, den

deler en tertie. Nej! Smerten er den eneste synd, og lidelsen den eneste last; jeg vil være dydig.

Dillon:

Hør, Laflotte, hvor et fyren blevet af? Jeg har penge, det må kunne gå. Vi må smede, mens jernet er varmt; min plan er færdig.

Laflotte:

Straks, Straks! Jeg kender slutteren, jeg vil tale med ham. Du kan stole på mig, general. Vi skal nok komme ud af hullet –

(For sig selv, idet han går ud:)

– for at gå ind i et andet, jeg i det største, verden – han i det snævreste, graven.

Velfærdskomiteen.

St. Just. Barrère. Collot d'Herbois. Billaud-Varennes.

Barrère:

Hvad skriver Fouquier?

St. Just:

Det andet forhør er forbi. Fangerne forlanger, at flere medlemmer af Konventet og Velfærdskomiteen skal vise sig. De appellerer til folket, fordi det er nægtet dem at føre vidner. Bevægelsen i gemytterne skal være ubeskrivelig. – Danton parodierede Jupiter og rystede lokkerne.

Collot:

Så meget lettere vil Samson kunne gribe ham i dem.

Barrère:

Vi bør ikke vise os, fiskekonerne og kludesamlerne kunne finde os mindre imposante.

Billaud:

Folket har et instinkt til at lade sig træde på, selv om det kun var med blikket. Slige insolente fysiognomier behager det. Sådanne pander er værre end et adelsvåben, menneskeforagtens fine aristokrati sidder i dem. Enhver, der ikke bryder sig om på den måde at blive set ned på, burde hjælpe med at slå dem ind.

Barrère:

Han er som den hornede Sigfred. Septembermændenes blod har gjort ham usårlig. – Hvad sagde Robespierre?

St. Just:

Han lod, som om han havde noget at sige. – De edsvorne må erklære sig for tilstrækkeligt underrettede og slutte debatten.

Barrère:

Umuligt, det går ikke.

St. Just:

De må bort for enhver pris, selv om vi skal kvæle dem med egne hænder. Danton skal ikke omsonst have lært os ordet "at vove". Revolutionen vil ikke snuble over sine lig; men bliver

Danton i live, så vil han gribe den ved klæderne, og han har en skikkelse, som han kunne voldtage friheden.

(St. Just bliver kaldt ud. – En slutter kommer ind.)

Slutteren:

I St. Pelagie ligger der fanger for døden; de forlanger en læge.

Billaud:

Det er unødvendigt. Så meget mindre ulejlighed er der for skarpretteren.

Slutteren:

Der et frugtsommelige kvinder imellem.

Billaud:

Det er jo så meget desto bedre. Så behøver børnene ingen kiste.

Barrère:

En aristokrats svindsot sparer Revolutionstribunalet for et møde. Ethvert lægemiddel ville være kontrarevolutionært.

Collot *(tager et papir)***:**

Et bønskrift med et kvindenavn.

Barrère:

Vel en af dem, der er tvunget til at vælge mellem guillotinen og en jakobiners seng; én der, ligesom Lukretia, dør efter tabet af sin ære, men noget senere end romerinderne – i barselssengen eller af kræft eller alderdomssvaghed. – Det

må ikke være så ubehageligt at drive en Tarquinius ud af en jomfrus dydsrepublik.

Collot:

Hun er for gammel. Madame forlanger døden, hun ved at udtrykke sig: Fængslet ligger på hende som et ligkistelåg; hun har kun siddet fire uger. Svaret er let.

(Han skriver og læser:)

"Borgerinde, du har endnu ikke ønsket dig døden længe nok."

Barrère:

Godt sagt! Men Collot, det et ikke godt, når guillotinen begynder at smile, for så frygter folk ikke for den mere. Man må ikke gøre sig så familiær.

(St. Just kommer tilbage.)

St. Just:

Jeg fik en meddelelse. Man konspirerer i fængslerne. Et ungt menneske ved navn Laflotte har opdaget alt. Han sad i celle med Dillon, Dillon har drukket og sladret af skole.

Barrère:

Han skærer halsen over på sig med sin flaske. Det er sket med flere.

St. Just:

Dantons og Camilles koner skal kaste penge i grams til folket, Dillon skal bryde ud, man vil befri fangerne, og Konventet skal sprænges.

Barrère:

Det er blot eventyr.

St. Just:

Vi skal imidlertid fortælle dem i søvn med eventyret. Angivelsen har jeg i hænderne, dertil de anklagedes frækhed, folkets knurren, og de edsvornes bestyrtelse. Jeg vil lave en indberetning.

Barrère:

Ja, gå, St. Just, og spind dine sætninger, hvori hvert komma er et sabelhug og hvert punktum et afhugget hoved.

St. Just:

Konventet må dekretere, at Tribunalet skal uden afbrydelse føre processen, og enhver anklaget, som ikke viser retten agtelse eller forstyrrer dens gang, skal udelukkes fra debatten.

Barrère:

Du har et revolutionært instinkt. Det lyder alt sammen meget mådeholdent og vil dog gøre sin virkning. De *kan* ikke tie stille, Danton *må* skrige op.

St. Just:

Jeg gør regning på jeres understøttelse. Der er folk i Konventet, der er lige så syge som Danton og frygter den samme kur. De har atter fået mod: de vil skrige op om, at man ikke tager det fornødne hensyn til formerne.

Barrère *(afbryder ham)*:

Jeg vil sige til dem: I Rom var det konsulen, som opdagede Catilinas sammensværgelse og på stedet straffede forbryderne med døden, uden at agte på den anklagende formalitet. Hvem var hans anklagere?

Collot *(med patos)*:

Gå, St. Just, revolutionens lava flyder. Friheden vil kvæle de svage, som ville befrugte dens mægtige skød med sine favntag; folkets majestæt vil under torden og lynild komme og forvandle dem til aske, ligesom Jupiter forvandlede Semele. Gå, St. Just, vi vil hjælpe dig at slynge tordenkilen og knuse de svages hoveder.

(St. Just går.)

Barrère:

Har du hørt ordet *kur*? De vil endnu fra guillotinen give et specifikum mod lystsyge. De kæmper ikke med de moderate, de kæmper med lasterne.

Billaud:

Hidtil har vor vej gået sammen.

Barrère:

Robespierre vil af revolutionen gøre et auditorium for moral, og han vil da bruge guillotinen som kateder.

Billaud:

Eller som bedeskammel.

Collot:

På hvilken han ikke skal stå, men ligge.

Barrère:

Det vil gå let. Verden måtte stå på hovedet, hvis de såkaldte skurke skulle hænges af de såkaldte retfærdige.

Collot *(til **Barrère**)*:

Hvornår kommer du igen til Clichy?

Barrère:

Når lægen ikke mere kommer til mig.

Collot:

Ikke sandt, over stedet står stjerne, under hvis stegende stråler din rygmarv helt vil udtørres?

Billaud:

Først vil den henrivende Demalys nydelige fingre trække ham den ud af futteralet og hænge ham den som en fletning ned ad ryggen.

Barrère *(trækker på skuldrene)*:

Pft! det må den dydige ikke vide noget om.

Billaud:

Han er en impotent Masonet [Note 3)].

(Billaud og Collot går.)

Barrère (alene):

Det uhyre! – "Du har endnu ikke ønsket dig døden længe nok!" Disse ord burde have udtørret den tunge, som udtalte dem.

Og jeg? – Da septembrisørerne trængte ind i fængslet, greb en fange sin kniv, trængte sig ind mellem morderne, stødte den i brystet på en præst; han blev frelst! Hvem kan vel have noget imod det? – Om jeg nu trængte ind blandt morderne eller satte mig i Velfærdskomiteen; om jeg brugte guillotinens eller min egen kniv? Det er det samme tilfælde, kun med nogle mere indviklede omstændigheder, grundforholdene er ens. – Og tør han myrde en, tør han måske også myrde to, tre eller endnu flere? Hvor hører det op? Det er som med bygkornene: danner to korn en bunke, måske tre, fire – hvor mange? Kom, min samvittighed, kom mine kyllinger, kom, pip, pip: der er mad!

Dog – hvis jeg nu var en fange? Jeg ville være mistænkt, det kommer ud på et; døden ville være mig vis. Kom, min samvittighed, vi kommer jo endnu så godt ud af det med hinanden.

(Går.)

Conciergeriet.

Lacroix. Danton. Philippeau. Camille.

Lacroix:

Du har skreget godt op, Danton. Havde du tidligere kæmpet så godt for dit liv, så havde det nu været anderledes. Ikke

sandt, det er ubehageligt, når døden kommer én så uforskammet nær og således stinker ud af halsen og bliver mere og mere påtrængende?

Camille:

Når den endda voldtog én, tilrev sig sit rov under heftig kamp! Men sådan med alle disse formaliteter som ved et bryllup med en gammel enke, hvor ægtepagten skal sættes op, vidner tilkaldes og der bliver sagt Amen, før sengetæppet bliver løftet, og den kommer langsomt krybende med sine kolde lemmer!

Danton:

Var det endda en kamp på næver og tænder! Men det er mig, som om jeg var faldet ned i et mølleværk, og mine lemmer langsomt, systematisk drejes af af en kold fysisk magt. At blive dræbt så mekanisk!

Camille:

Og så ligge der, alene, kold og stiv i den fugtige råddenskabs dunst. Måske martrer døden én langsomt livet ud af fibrene –, måske rådner man bort ved fuldt bevidsthed!

Philippeau:

Vær rolige, mine venner. Vi er som de efterårsblomster, der først bærer frø efter vinteren. Vi adskiller os kun fra blomster, der bliver omplantet, ved, at vi stinker en smule under flytningen. Er det så slemt?

Danton:

En uhyggelig udsigt! Fra én mistbænk til en anden. Ikke sandt, det er den guddommelige klasseteori? Fra prima til sekunda, fra sekunda til tertia osv. Jeg er træt af at sidde på skolebænken. Jeg har nemlig fået tyk hud i enden lige som aberne.

Philippeau:

Hvad vil du da?

Danton:

Have ro.

Philippeau:

Den er i Gud.

Danton:

I Intet. Hensynk i noget roligere end Intet, og hvis den højeste ro er Gud, er da Intet ikke Gud? Men jeg er ateist. Denne forbandede regel: Noget kan ikke blive til intet! Og jeg er noget, det er ulykken. – Skabningen har jo udbredt sig så meget, at intet er tomhed, alting myldrer. Intetheden har begået selvmord, Skabningen er dens sår, vi er dens bloddråber, Verden er den grav, den faldt i. _ Det lyder jo forrykt, men der er vist noget sandhed i det.

Camille:

Verden er den evige jøde. Intetheden er døden, men den er umulig. O, ikke at kunne dø, ikke at kunne dø! som det hedder i sangen.

Danton:

Vi er alle levende begravet, og ligesom konger bisættes i tre- eller firedobbelte kister, bisættes vi under himlen, i vore huse, i vore kjoler og skørter. – Vi kradser i et halvt århundrede på kistelåget. Ja, hvem der kunne tro på tilintetgørelsen! så var man hjulpet. – Der er intet håb i døden, den er blot en enklere form for forrådnelse, hvor livet er en mere kompliceret, organiseret råddenskab, deri ligger hele forskellen! – Men jeg er vant til netop denne måde at rådne på; Djævlen må vide, hvordan jeg skal finde mig til rette med nogen anden.

Åh, Julie! Hvis jeg fik lov at gå alene! Hvis jeg fik lov at være ensom! – Selv om jeg smuldrede helt bort, gik fuldstændig i opløsning: jeg ville da være en håndfuld forpint støv, for hvert eneste atom i mig kan kun finde hvile hos hende. – Jeg kan ikke dø, nej – jeg kan ikke dø. Vi er endnu ikke slået, vi må skrige; de må rive hver eneste dråbe af liv ud af lemmerne på mig.

Lacroix:

Vi må stå fast på vort krav; vore anklagere og udvalgene må vise sig for Tribunalet.

Et værelse.

Fouquier. Amar. Vouland.

Fouquier:

Jeg ved ikke mere, hvad jeg skal svare. De forlanger en kommission.

Amar:

Å, vi har jo skurkene – så har du, hvad du forlanger.

(Han giver Fouquier et stykke papir.)

Fouquier:

Det skulle tilfredsstille dem.

Vouland:

Det har vi sandelig også brug for.

Amar:

Nu blot hurtigt, at vi kan få sagen fra halsen.

Revolutionstribunalet

Danton:

Republikken er i fare, og den har ingen ledelse! Vi appellerer til folket, min stemme er stadig kraftig nok til at holde ligtalen for Timandsrådet. – Jeg gentager, vi forlanger en kommission; vi har vigtige afsløringer at fremføre. Jeg vil trække mig tilbage til fornuftens fæstning, hvorfra jeg skal bryde ud med sandhedens kanon og knuse mine fjender.

*(Antydninger af bifald. – **Fouquier, Amar** og **Vouland** kommer ind.)*

Fouquier:

Stilhed, i Republikkens navn! Respekt for loven! Konventet beslutter:

I betragtning af, at der har vist sig tegn på mytteri i fængslerne, i betragtning af, at Dantons og Camilles hustruer kaster penge i grams til folket, og at general Dillon vil bryde ud og stille sig i spidsen for oprørerne for at befri de anklagede; samt endelig i betragtning af, at de anklagede selv gør sig de yderste anstrengelser for fremkalde uro og søger at krænke Tribunalet, bemyndiges Tribunalet til at fortsætte deres efterforskning uden afbrydelser, og at udelukke enhver anklaget, som ikke viser skyldig ærefrygt for loven, fra retshandlingerne.

Danton:

Jeg vil spørge de tilstedeværende, om vi har omtalt Tribunalet, folket eller Konventet med hån?

Mange stemmer:

Nej, nej!

Camille:

De elendige vil myrde mine Lucile!

Danton:

En dag vil man erkende sandheden. Jeg ser, at der vil komme store ulykker over Frankrig. Det er diktaturet, som har kastet masken; det hæver hovedet og går over vore lig.

*(Han peger på **Amar** og **Vouland**.)*

Dér ser I de feje mordere, ravnene fra Velfærdskomiteen!

Jeg anklager Robespierre, St. Just og deres bødler for højforræderi.

De vil drukne republikken i blod. Sporene efter guillotinekærren vil blive de veje, der leder udenlandske fjender ind i hjertet af fædrelandet.

Hvor længe skal frihedens spor være grave? – I vil have brød, og man tilkaster jer hoveder! I tørster, og man lader jer slikke blodet på guillotinens trappetrin!

(Heftigt røre blandt tilskuerne, bifaldsråb.)

Mange stemmer:

Leve Danton! Ned med Timandsrådet!

(Fangerne føres bort med magt.)

Pladsen foran Justitspaladset.

En ***folkemængde.***

Nogle stemmer:

Ned med Timandsrådet! Leve Danton!

Første borger:

Ja, det er sandt, hvad han siger: Hoveder for brød, blod for vin!

Nogle kvinder:

Guillotinen er en dårlig mølle og Samson Note 4) er en dårlig bager; vi vil have brød, brød!

Anden borger:

Deres brød, det har Danton opædt. Hans hoved vil give jer alle brød. Han havde ret.

Første borger:

Danton var blandt os den 10. august, Danton var blandt os i september. Hvor var de, som nu anklager ham?

Anden borger:

Og Lafayette var med jer i Versailles, og alligevel var han en forræder.

Første borger:

Hvem siger, at Danton er forræder?

Anden borger:

Robespierre.

Første borger:

Og Robespierre er selv forræder!

Anden borger:

Hvem siger det?

Første borger:

Danton.

Anden borger:

Danton har smukke klæder, Danton har et smukt hus, Danton har en smuk kone, han bader i bourgogne, spiser sin vildtsteg af sølvtallerkener og ligger med jeres hustruer og døtre, når han er drukken. – Danton var fattig som jer. Hvor har han fået det alt sammen fra? Kongen har købt det til ham, for at han skal redde kronen. Hertugen af Orleans har foræret ham det, for at han skal stjæle kronen til ham. De fremmede har givet ham det, for at han skal forråde jer alle. – Hvad har Robespierre? Den dydige Robespierre! I kender ham jo alle sammen.

Alle:

Leve Robespierre! Ned med Danton! Ned med forræderen!

Fjerde akt

Et værelse.

Julie. En dreng.

Julie:

Det er forbi. De skælvede for ham. De dræber ham af frygt. Gå! jeg har set ham for sidste gang; sig, at jeg ikke kan tåle at se ham sådan.

(Hun giver drengen en lok af sit hår.)

Dér, bring ham denne og sig ham, at han ikke kommer til at gå alene – han forstår nok, hvad jeg mener. Derefter hurtigt tilbage, jeg vil læse hans blik i dine øjne.

En gade.

Dumas. En borger.

Borger:

Hvordan kan man efter sådan et forhør dømme så mange uskyldige til døden?

Dumas:

Det er faktisk også usædvanligt; men revolutionens mænd har en sans, som andre mennesker mangler, og denne sans bedrager dem aldrig.

Borger:

Det er tigerens sans. – Du har en hustru?

Dumas:

Snart *har jeg haft* en.

Borger:

Det er altså sandt?

Dumas:

Revolutionstribunalet vil bevilge vor skilsmisse, og guillotinen vil skifte seng og bord mellem os.

Borger:

Du er et uhyre!

Dumas:

Dumrian! Du er en beundrer af Brutus?

Borger:

Af hele min sjæl.

Dumas:

Skal man da nødvendigvis være romersk konsul og dække sit hoved med en toga for at kunne ofre sine kæreste til fædrelandet? Jeg tørrer mine øjne med mit røde frakkeærme; det er hele forskellen.

Borger:

Det er afskyeligt!

Dumas:

Forsvind, du forstår mig ikke!

(Begge går.)

Conciergeriet.

Lacroix. Hérault *(på en seng).* ***Danton*** *og* ***Camille*** *(på en anden).*

Lacroix:

Håret vokser sådan på én – og neglene. Man skammer sig virkelig.

Hérault:

Vær dog lidt forsigtig; De nyser mig hele ansigtet fuld af sand!

Lacroix:

Og lad De være at træde mig sådan over fødderne, min bedste. Jeg har ligtorne!

Hérault:

De plages stadig af utøj.

Lacroix:

Åh, hvis jeg blot én gang for alle kunne blive disse orme kvit!

Hérault:

Nå, sov godt! vi må jo se at finde os til rette med hinanden; vi har ikke megen plads. – Krads mig nu ikke med neglene i søvne! – Sådan! – Træk ikke sådan i liglædet, der er koldt dernede!

Danton:

Ja, Camille, i morgen er vi udslidte sko, som man kaster i skødet på denne tiggerske, Jorden.

Camille:

Det kalveskind, som englene ifølge Platon laver sig tøfler af for at gå rundt på jorden. Men det går dem jo også derefter. – Å, min Lucile!

Danton:

Vær blot rolig, min dreng!

Camille:

Kan jeg være det? Tror du det, Danton? Kan jeg? De kan da ikke lægge hånd på hende! Det skønhedens lys, som stråler ud fra hele hendes søde legeme, kan ikke slukkes. Jorden vil ikke vove at lade hende gå til spilde; den vil hvælve sig over hende, gravluften vil glitre som dug i hendes øjenhår, krystaller vil spire frem som blomster om hendes lemmer, og klare kilder vil pludre hende i søvn.

Danton:

Sov, min ven, sov!

Camille:

Hør, Danton, mellem os sagt: det er en jammer sådan at skulle dø. Det gør heller ikke godt for noget. Jeg vil stjæle det sidste blik ud af livets smukke øjne; jeg vil ikke have øjnene bundet til.

Danton:

Du beholder dem åbne i alle tilfælde. Samson trykker ikke øjnene til på nogen. Søvnen er mere barmhjertig. Sov, min dreng, sov!

Camille:

Lucile, dine kys spøger på mine læber. Hvert kys bliver en drøm, mine øjne synker ind og lukker sig fast om den.

Danton:

Trænger uret ikke til hvile? For hvert tik trænger murene sig tættere omkring mig, indtil de er så trange som en kiste. – En gang som barn læste jeg sådan en historie. Hårene rejste sig på mit hoved. Ja, som barn! Det var da virkelig ulejligheden værd at fodre mig op og holde mig varm. Det blev bare mere arbejde til graveren!

Det er mig, som om jeg allerede lugter. Mit kære legeme, jeg vil holde mig for næsen og bilde mig ind, at du er et fruentimmer, som er svedig og stinker efter dansen, og sige dig artigheder. Vi har jo fordrevet tiden med hinanden før.

I morgen er du en sprukken violin. Din melodi er spillet færdig. I morgen er du en tom flaske. Din vin er drukket ud, men den gav mig ingen rus, og jeg går ædru til sengs. Lykkelige er de, som stadig kan drikke sig en rus til. I morgen er du et par gennemslidte bukser, du bliver kastet hen i garderoben, og møllene vil æde dig op. Du kan stinke, som du vil.

Åh, det hjælper jo ingenting! Ja, vist er det en jammer at skulle dø. Døden aber efter fødslen; når vi skal dø, er vi lige så hjælpeløse og nøgne som nyfødte børn. Ganske vist får vi et ligklæde til ble. Hvad vil det hjælpe? Vi kan klynke lige så godt i graven som i vuggen.

Camille! han sover.

(Danton bøjer sig over ham.)

Der spiller en drøm i hans øjenhår. Jeg vil ikke stryge søvnens gyldne dug bort fra hans øjne.

(Rejser sig og går hen til vinduet.)

Jeg kommer ikke til at gå alene; jeg takker dig, Julie! Men jeg ville hellere være død på en anden måde, helt uden anstrengelse, som når en stjerne falder, som en tone, der af sig selv dør ud, kysser sig til døde med sine egne læber, som en lysstråle begraver sig i de klare bølger. – Som glitrende tårer er stjernerne strøet ud i natten. Der må være en stor smerte i det øje, de er dryppet fra.

Camille:

Åh!

(Han har rejst sig op og famler efter tæppet.)

Danton:

Hvad er der, Camille?

Camille:

Åh, åh!

Danton *(ryster ham)*:

Vil du flå tæppet af os?

Camille:

Ak, du, du! – Åh, hold mig, tal til mig!

Danton:

Du skælver over hele kroppen. Sveden står dig på panden.

Camille:

Der er du, her er jeg – sådan! Her er min hånd! Så er jeg rede! Å Danton, det var rædselsfuldt!

Danton:

Hvilket?

Camille:

Jeg lå sådan ligesom mellem drøm og vågen. Så forsvandt loftet og månen sank ned, helt nær og tæt på mig; jeg kunne nå den med hånden. Himmelhvælvet med alle sine lys havde sænket sig. Jeg stødte imod det, følte på stjernerne, tumlede rundt som en druknende under isen. Det var rædselsfuldt, Danton!

Danton:

Lampen kaster en rund refleks på loftet. Det var det, du så.

Camille:

Lige meget, der skal ikke så meget til, før man mister den smule forstand, man har. Galskaben greb mig ved hårene.

(Han rejser sig.)

Jeg vil ikke sove mere, jeg vil ikke blive forrykt.

(Griber efter en bog.)

Danton:

Hvad er det, du tager?

Camille:

"Nattetanker".

Danton:

Vil du da dø på forhånd? Jeg tager "La Pucelle". Jeg vil ikke snige mig ud af livet som af en bedestol, men som af en af de barmhjertige søstres seng. Livet er en luder, det driver utugt med hele verden.

Pladsen foran Conciergeriet.

En slutter. To kuske med kærrer. Kvinder.

Slutter:

Hvem har kaldt dig hid?

Første kusk:

Jeg hedder ikke Hid. Det er da et mærkeligt navn.

Slutter:

Dumrian. Hvem er det, som har givet dig bestilling?

Første kusk:

Jeg har ikke fået nogen stilling, jeg har ikke fået andet end ti sous pr. hoved.

Anden kusk:

Den sjuft vil tage brødet ud af munden på mig.

Første kusk:

Hvad er det, du kalder for dit brød?

(Peger på vinduet mod fangerne.)

Det dér er mad for ormene.

Anden kusk:

Mine unger er også orme, og de vil have deres del. Åh, det går dårligt med vores arbejde, skønt vi dog er de bedste kuske.

Første kusk:

Hvordan det?

Anden kusk:

Hvem er den bedste kusk?

Første kusk:

Ham, der kører længst og hurtigst.

Anden kusk:

Nå, dit æsel, hvem kører længere end ham, som kører folk ud af verden, og hvem kører hurtigere end ham, som gør det på et kvarter? Nøjagtigt udmålt er der et kvarter herfra til Revolutionspladsen.

Slutter:

Nu rask, I slyngler! Nærmere til porten; gør plads, tøser!

Første kusk:

Bliv bare stående. Tøser kører man ikke uden om, men altid lige ind i.

Anden kusk:

Ja, det tror jeg nok: Man kommer ind med både øg og kærre, det går let nok, men når man vil ud igen, skal man i karantæne.

(De kører frem.)

Anden kusk *(til kvinderne)*:

Hvad glor I på?

En kvinde:

Vi venter på vores gamle kunder.

Anden kusk:

Tror I, min kærre er et bordel? Det er skam en anstændig kærre, som har kørt både kongen og alle Paris' fornemme herrer til taflet.

Lucile *(kommer ind. Hun sætter sig på en sten under fangernes vinduer)*:

Camille! Camille!

(Camille viser sig i vinduet.)

Hør, Camille, du får mig til at le med den lange stenkappe og jernmaske for ansigtet; kan du ikke bøje dig ned? Hvor er dine arme? – Jeg vil lokke for dig, min kære fugl.

(Synger:)

To stjerner stander hist på himlen,
lyser mer end månen selv;
den ene for min elsktes vindue,
den anden foran kam'rets dør.

Kom, kom, min ven! Lydløst op ad trappen, alle sover. Månen har længe hjulpet mig med at vente. Men du kan jo ikke komme ind ad porten, det er en umulig dragt, du bærer. Spøgen går for vidt, hold inde! Og du rører dig heller ikke, hvorfor siger du ikke noget? Du gør mig angst.

Hør! folk siger, du skal dø, og sætter sådanne alvorlige ansigter op. Dø! jeg må le ad disse miner. Dø! Hvad er det for et ord? Fortæl mig det, Camille. Dø! Jeg vil tænke over det. Så, nu har jeg det! Jeg vil løbe efter det. Kom, min søde ven, hjælp mig med at at fange det, kom! kom!

(Hun løber væk.)

Camille *(råber)*:
Lucile! Lucile!

Conciergeriet

Danton *ved et vindue, som fører til det næste værelse.* ***Camille. Philippeau. Lacroix. Hérault.***

Danton:
Du er blevet rolig, Fabre.

En stemme *(indefra)*:
På dødslejet.

Danton:
Ved du også, hvad vi nu skal gøre?

Stemmen:
Hvad?

Danton:
Det samme, du har gjort hele dit liv – digte.

Camille *(afsides)*:

Vanviddet stod hende i øjnene. Der er allerede mange, der er blevet gale før hende, sådan er verdens gang. Hvad kan vi gøre ved det? Vi vasker vore hænder –. Det er også bedst sådan.

Danton:

Jeg efterlader alting i en skrækkelig forvirring. Der er ingen, som forstår sig på at regere. Det kunne måske endda gå, hvis jeg efterlod mine horer til Robespierre og mine lægge til Couthon.

Lacroix:

Vi ville have gjort friheden til en hore!

Danton:

Og hvad så? Friheden og horerne er de mest kosmopolitiske ting under solen. Nu vil den så prostituere sig på anstændig vis hos advokaten fra Arras. Men jeg tror, hun vil lege Klytaimnestra med ham; jeg giver ham en frist på seks måneder, så trækker jeg ham efter mig.

Camille *(afsides)*:

Himlen hjælpe hende til en bekvem fiks idé. De almindelige fikse ideer, som man plejer at kalde den sunde fornuft, er uudholdeligt kedelige. Det lykkeligste menneske er den, som kan bilde sig ind, at han både er Gud fader, Sønnen og den Helligånd.

Lacroix:

Æslerne vil råbe "Leve republikken", når vi går forbi.

Danton:

Hvad gør det? Revolutionens syndflod kan skylle vore lig op, hvor den vil; med vore fossile knogler vil man for al fremtid kunne slå hjernen ind på alle kongerne.

Hérault:

Ja, hvis der findes en Samson til at svinge vores kæbeben.

Danton:

De er Kainsbrødre.

Lacroix:

Det bedste bevis for, at Robespierre er en Nero, er at han aldrig var så venlig mod Camille som to dage før hans arrestation. Er det ikke rigtigt, Camille?

Camille:

Ganske vist. Hvad rager det mig?

(Afsides:)

Hvilken herlig ting har hun ikke lavet sig af sit vanvid! Hvorfor skal jeg afsted nu? Vi ville have leet sammen med dette barn, vugget det og kysset det.

Danton:

Når historien engang åbner sine grave, kan despotiet endnu blive kvalt af duften fra vore lig.

Hérault:

Vi stank ilde nok i levende live. – Det er er fraser til efterverdenen, ikke sandt Danton? Os angår de egentlig ikke

længere.

Camille:

Han sætter et ansigt op, som om det skulle blive til sten og udgraves af vore efterkommere som en antik buste.

Det er også umagen værd, at male munden og lægge kindrødt og tale med en passende accent. En gang bør vi tage maskerne af, og så vil vi – ligesom i et spejlkabinet – over alt se de samme, ældgamle, utallige, uopslidelige fårehoveder, hverken mere eller mindre. Forskellene er ikke så store, vi er alle sammen skurke og engle, dumrianer og genier, og det hele på en gang. Disse fire ting finder plads nok i det samme legeme, de er ikke så store, som man bilder sig ind. Sove, fordøje, lave børn – det gør vi alle sammen. Alt det andet er blot variationer i andre tonarter over det samme tema. Og så skulle man behøve at stille sig på tåspidserne og skære ansigter, behøve at genere sig for hinanden! Vi har alle sammen spist os en sygdom til ved det samme bord og befinder os ilde; hvorfor holder I servietterne for ansigtet? Bare råb op og hyl, som det passer jer! Men lad dog være med at skære så dydige eller vittige eller heroiske eller geniale grimasser. Vi kender jo hinanden, spar jer dog besværet!

Hérault:

Ja, Camille, vi vil sætte os ved siden af hinanden og skrige. Intet er mere dumt end at presse læberne sammen, når man har ondt et sted. – Grækere og guder skriger, romere og stoikere laver heroiske grimasser.

Danton:

Disse var lige gode epikuræere som hine. De fandt sig til rette i en ret bekvem selvfølelse. Det er jo ikke så ringe at drapere sig i sin toga og se, om man ikke kaster en lang skygge. Hvorfor skulle vi holde os tilbage? Om vi binder os laurbærblade, rosenkranse eller vinløv for vore kønsdele, eller om vi bærer den hæslige ting utildækket og lader hundene slikke på den, er det ikke ligegyldigt?

Philippeau:

Mine venner, man behøver just ikke at befinde sig højt over jorden for ikke mere at se al forvirringen og flimmeret, men i stedet få øjnene fulde af de få, store, guddommelige linjer. Der findes et øre, som opfatter al den hylen og skrigen, der bedøver os, som en strøm af harmonier.

Danton:

Men vi er de stakkels musikanter, og vore legemer er instrumenterne. ER alle de hæslige toner, der bliver presset ud af dem, kun skabt for stige højere og højere og endelig dø ud som et vellystigt pust i et himmelsk øre?

Hérault:

Er vi som de pattegrise, som man pisker ihjel, for at kødet skal smage bedre ved de fyrstelige tafler?

Danton:

Er vi børn, der skal steges i denne verdens glødende Moloch-arme og kildres med lysstråler, for at guderne skal fryde sig ved deres latter?

Camille:

Er æteren med sine guldøjne et fad med guldkarper, som står på de salige guders bord, og de salige guder ler i evighed, og fiskene dør i evighed, og guderne fryder sig i evighed over farvespillet i dødskampen?

Danton:

Verden er Kaos. Det store Intet er den verdensgud, som skal fødes.

(Slutteren kommer ind.)

Slutter:

Mine herrer, De kan tage afsted. Vognene holder for døren.

Philippeau:

Godnat, mine venner! Lad os nu roligt trække det store tæppe over os, under hvilket alle hjerter slukkes og alle øjne lukker sig.

(De omfavner hinanden.)

Hérault *(griber Camilles arm)***:**

Glæd dig, Camille, det bliver en smuk nat. Skyerne hænger på den stille aftenhimmel som over en sluknende Olymp med blegnende, synkende gudeskikkelser.

(De går ud.)

Et værelse.

Julie:

Folket løb gennem gaderne, nu er alting stille. Ikke et øjeblik vil jeg lade ham vente.

(Hun tager en lille flaske frem.)

Kom, du kære præst, hvis Amen får os til at gå til sengs.

(Hun går hen til vinduet.)

Det er så smukt at tage afsked. Jeg behøver blot at lukke dørene bag mig.

(Hun drikker.)

Jeg kunne blive stående sådan altid. – Solen er gået ned. Jorden havde så skarpe ansigtstræk i sollyset, men nu er ansigtet så stille og alvorligt som hos en døende. – Hvor smukt aftenlyset spiller om hendes pande og kind. – Hun bliver stadig blegere og blegere, som et lig driver hun ned ad æterens flod. Er der dog ingen hånd, som vil gribe hende i de gyldne lokker og trække hende op af strømmen og begrave hende?

Jeg går stille. Jeg kysser hende ikke, så ikke et åndedrag, ikke et suk vil vække hende af hendes slummer. – Sov, sov!

(Hun dør.)

Revolutionspladsen.

Vognene kommer kørende og holder foran guillotinen. ***Mænd*** *og* ***kvinder*** *synger og danser Carmagnolen.* ***Fangerne*** *istemmer Marseillaisen.*

En kvinde med børn:

Plads! Plads! Ungerne hyler, de er sultne! Jeg må lade dem se på, så bliver de stille. Plads!

En kvinde:

Hej, Danton! Nu kan du snart drive utugt med ormene.

En anden:

Hérault, jeg vil lade mig lave en paryk af dit smukke hår.

Hérault:

Jeg har ikke skov nok til et så afpillet Venusbjerg.

Camille:

Forbandede hekse! Snart vil I skrige: Bjerg, fald over os [Note 5)]!

En kvinde:

Bjerget er faldet på jer, eller måske er det snarere jer, der falder på Bjerget!

Danton *(til **Camille**)***:**

Rolig, min dreng! Du har jo skreget dig hæs.

Camille *(giver kusken penge)***:**

Sådan, gamle Charon, din kærre er et udmærket anretterfad! – Mine herrer, jeg vil lade mig servere først. Det er et klassisk gæstebud: Vi ligger på vore pladser og spilder lidt blod som drikoffer. Farvel, Danton!

(Han bestiger skafottet, fangerne følger ham én efter én. Danton kommer sidst.)

Lacroix *(til folket)*:

I slår *os* ihjel på denne dag, hvor I har mistet forstanden. I vil slå *dem* ihjel, den dag I får forstanden tilbage.

Nogle stemmer:

Det har vi prøvet før; hvor kedsommeligt!

Lacroix:

Tyrannerne vil knække halsen på vore grave!

Hérault *(til Danton)*:

Han betragter sit lig som en mistbænk for friheden.

Philippeau *(på skafottet)*:

Jeg tilgiver jer. Jeg vil ønske, jeres dødstime ikke vil blive mere bitter end min.

Hérault:

Tænkte jeg det ikke nok! Atter en gang måtte han gribe sig brystet og vise folket dernede, at hans vasketøj er rent.

Fabre:

Farvel, Danton! Jeg dør dobbelt.

Danton:

Farvel, min ven! Guillotinen er den bedste læge.

Hérault *(vil omfavne* ***Danton****)*:

Åh Danton, jeg kan end ikke få en spøg frem. Så er det på tide.

(En bøddel støder ham tilbage.)

Danton *(til bødlen)*:

Vil du være grusommere end døden? Kan du forhindre, at vore hoveder kysser hinanden på bunden af din kurv?

En gade.

Lucile:

Men der er jo dog en slags alvor i det. Jeg må tænke mig om. Jeg begynder at begribe noget.

Dø – dø –! – Alting får jo lov at leve, alting: den lille myg dér, fuglene. Hvorfor da ikke ham? Livets strøm måtte standse, hvis blot denne ene dråbe blev spildt. Jorden måtte få sår af hugget.

Alting bevæger sig. Urene går, klokkerne slår, folk løber, vandet rinder og så videre, alt sammen indtil – dér! – Nej, det må ikke ske; nej, jeg vil sætte mig på jorden og skrige, til alting standser af skræk, alting standser, og intet bevæger sig mere.

(Hun sætter sig ned, dækker øjnene med hænderne og udstøder et skrig. Efter en stund rejser hun sig.)

Det hjælper ikke. Alting er som det plejer: husene, gaderne, vinden blæser, skyerne driver. – Vi får vel holde det ud.

(Nogle kvinder kommer ned ad gaden.)

Første kvinde:

En smuk mand, denne Hérault.

Anden kvinde:

Dengang ved konstitutionsfesten, hvor han stod på Triumfbuen, tænkte jeg, at han ville tage sig godt ud på guillotinen. Det tænkte jeg. Det var nok så'n en anelse.

Tredje kvinde:

Ja, man må se folk under alle omstændigheder. Det er rigtig godt, at det er blevet en offentlig ting at dø.

(De går forbi.)

Lucile:

Min Camille! Hvor skal jeg nu finde dig?

Revolutionspladsen.

***To bødler** står ved guillotinen.*

Første bøddel *(står på guillotinen og synger)*:

... og når jeg hjemad går,
på himlen månen står ...

Anden bøddel:

Hej du, er du snart færdig?

Første bøddel:

Straks, straks!

(synger:)

... skinner ned på mig og min gamle –
ak, hvor længe skal vi i mørket famle?

Sådan! Giv mig min jakke.

(De går syngende bort:)

... og når jeg hjemad går,
på himlen månen står ...

Lucile *(træder frem og sætter sig på guillotinens trin)*:
Jeg sætter mig på dit skød, du stille dødsengel.

(Hun synger:)

Der findes en høstmand, som kalder sig Død;
Han haver sin magt fra den højeste Gud.

Åh, du kære vugge, som har visset min Camille i søvn, kvalt ham under dine roser. Du dødsklokke, du som sang ham til graven med din søde tunge.

(Hun synger:)

De hundredtusind blev aldrig talt
som bare under seglen faldt.

(En patrulje kommer ind.)

En borger:
Hov, hvem der?

Lucile:
Leve kongen!

Borgeren:
I republikkens navn!

(Hun bliver omringet og ført bort af vagterne.)

Udgiverens bemærkning

Dagbladet "*Demokraten*"s udgave af "*Dantons død*" bærer undertitlen "*Et drama i tre akter*".

Oversætteren følger i det store og hele det, der var standardudgaven på hans tid – dvs. Karl Emil Franzos' udgave af Büchners samlede værker *(Büchner's Sämmtliche Werke und handschriftlicher Nachlaß. Erste kritische Gesammt-Ausgabe. Eingel. u. hrsg. v. Karl Emil Franzos. Frankfurt a. M.: Sauerländer 1879.)*, bortset fra et par – efter datidens standard – lidt mere saftige replikker, der måske kunne have indbragt "*Demokraten*"s redaktør en bøde eller et fængselsophold fra den noget ømfindtlige censur.

Der findes ikke en udgave af nogen af Büchners værker, der kan regnes for "definitiv", og jeg har ikke kunnet finde nogen udgave af "*Dantons død*" i tre akter, der er udformet som "*Demokraten*"s. Den nedenfor gengivne reducerede 4. akt er heller ikke den tekst, der kan læses i hverken den tyske førsteudgave fra 1835 eller af Franzos' udgave. De tre-akts-udgaver, der findes, er ikke tekstmæssigt ændrede – inddelingen i tre akter går hovedsageligt på, hvordan man skiller akterne – og jeg har derfor i nærværende udgave valgt at genindsætte oversætterens udeladelser, ligesom hele den oprindelige 4. akt er nyoversat og indsat i stedet for oversætterens forkortede og forandrede version.

"*Demokraten*"s udgave af slutningen gengives nedenfor. I det, der i originaludgaven er slutningen af tredje akt, ændrer oversætteren et par replikker, og hele fjerde akt er reduceret til dette:

(En patrulje kommer med fanger.)

Første borger:
Ja, lad os få en ende på tragedien, den har varet længe nok.

Anden borger:
Det er rigtigt, borger. Jeg har også længe været ked af den.

Nogle stemmer:
Frem med frihedens fjender!

Første borger:
Nå, endelig!

Danton:
Jeg har kæmpet for republikken til min død. For folkets frihed har aldrig slået varmere hjerte end mit.

Borgeren:
Nu snakker ræven for gæssene.

Lucile:
Ja, gæs er I alle til hobe, som ikke kender jeres eget vel!

Hérault:
Og heller ikke jeres egne venner, I skrålhalse!

Borgeren:
I republikkens navn! Respekt for folkets suverænitet!

Danton *(bittert smilende)***:**

Eller for folkets dårskab.

En korporal:

Nu hurtigt!

Danton:

Jeg er beredt!

(Han bestiger skafottet)

Jeg dør for jeres frihed og lykke! Leve republikken!

(Bødlerne griber ham hurtigt.)

(Tæppet falder.)

Om "Dantons død"

Forfatter: Georg Büchner (1813-1837).
Første udgave: *Danton's Tod*, i *Phönix. Frühlings-Zeitung für Deutschland (Anhang: Litteraturblatt)* Frankfurt-am-Main 1835.
Denne udgave efter: *Danton's Død. Et Drama i tre Akter.* Af Georg Büchner. Oversat af Axel Stén. Føljeton til dagbladet "*Demokraten*", Aarhus 1887. 4. *akt, som er stærkt forkortet og forandret i* Demokratens *føljetonudgave, er oversat til denne udgave.*
Oversættere: 1.–3. akt: Axel Stén (?–?) , 4. akt: Kim N. Jensen (f. 1955).
Redigeret af: Kim N. Jensen
Forside: *Tragedie de l'homme*. Scene fra den franske revolution med Danton på skafottet.

ISBN 978-87-7628-343-8
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-602-7 (Ølstykke 2018).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Pletkugle: En kugle af sæbe, som benyttes til at tage pletter af med. *Red.anm.*

Note 2:

St. Denis: Biskop over Paris i det tredje århundrede, som blev halshugget. Han afbildes ofte holdende sit afhuggede hoved i hænderne. *Red.anm.*

Note 3:

Masonet: Det er uklart, hvad ordet betyder. Det optræder første gang i en udgave af Büchners efterladte værker fra 1850, og er senere blevet tolket som "masoret" (pedant) og skulle henvise til en fortælling af Jean Paul, eller "Mahomet" (Muhammed), hvilket sidste støtter sig til nyere granskninger af Büchners manuskript. Et par engelske og norske udgaver oversætter det med "frimurer". *Red.anm.*

Note 4:

Samson: Charles-Henri Sanson var Paris' bøddel under Louis XVI og Den 1. republik. Han var 4. generation af et "dynasti" af bødler. *Udg. anm.*

Note 5:

Bjerg, fald over os: Bjerget var en betegnelse for en gruppe i Nationalkonventet, som bestod af bl.a. Robespierre, Hébert og Danton, der igen hver for sig repræsenterede forskellige fraktioner. *Ovs.anm.*